

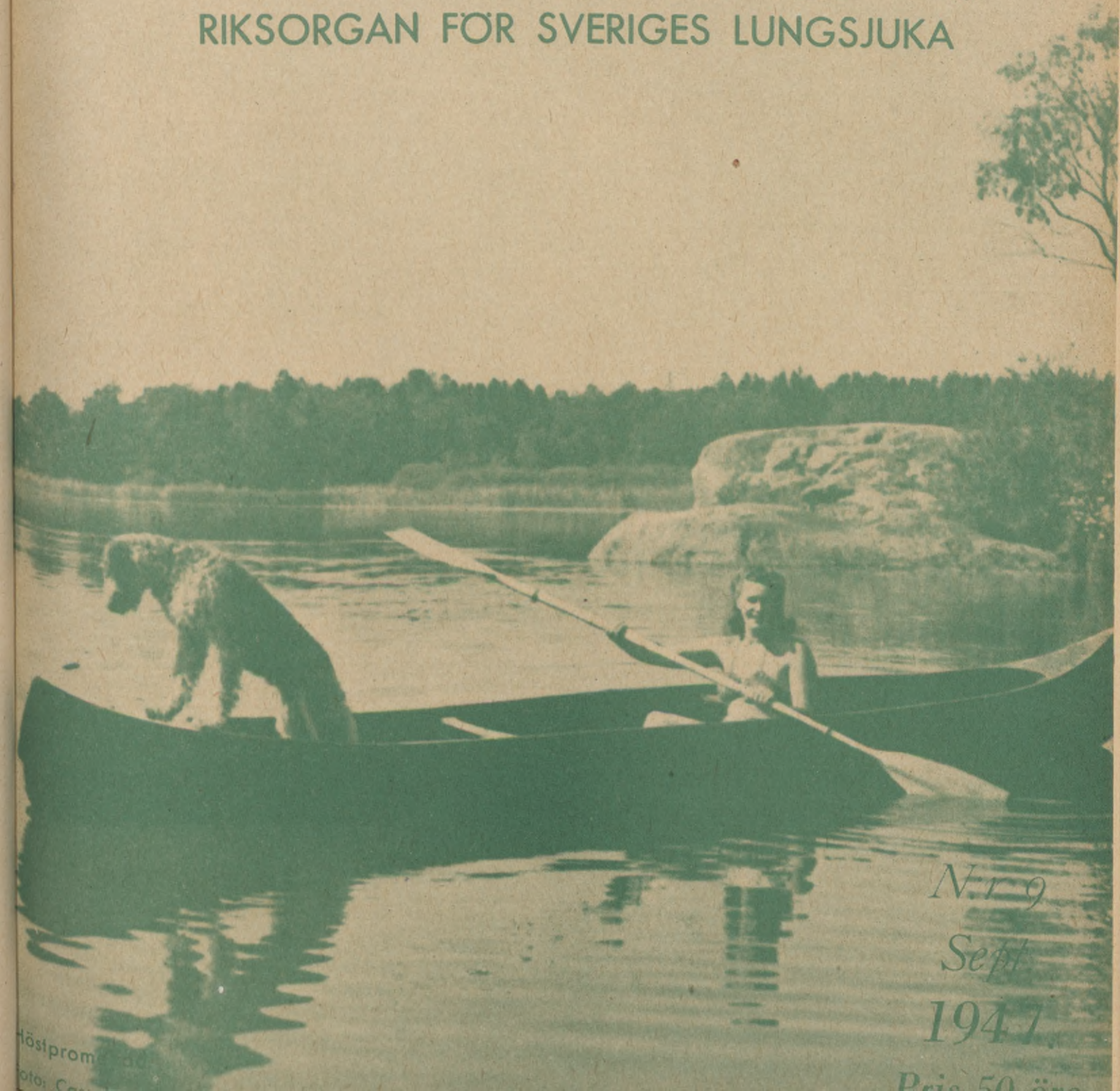
Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 9

Sept

1947

Pris 50 öre

Höstpromenad
foto: Carl

STOCKHOLM
med omgivningar

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukkassa

ÖSTRA SVERIGES
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

GRUS och SINGEL

Sven Karlsson,

Lindalen, Trollbäcken.

Telefoner:

Grustagen: Älta 266, 466
Bostaden: Älta 366

ALINGSÅS

BETALD ANNONSPLATS

ARBOGA

BAGARNS BRÄNDA BULLAR
behöver ingen husmor, som gör sina inköp hos oss, vara rädd för. Våra tillverkningar framställas av förstklassiga ingredienser.

C. G. EKSTRÖMS Eftr. Finbageri
Nygatan 46 Tel. 433

BODEN

A.-B. EKLÖF & DEGERMAN

SNICKERIFABRIK

Välgjort arbete. Humana priser.

GRUS och SAND

Försäljning av grus och sand.
Utför transporter av alla slag.

JOHN R. JOHANSSON
TRAFIKBILÄGARE
Svarthyn — Telefon 11 08

BODEN

VID BEHOV AV BIL

Ring 1410 eller namnanrop "TAXI".

Bodens Droskägareförening u. p. a.,
Kungsgatan 12.

BORÅS OCH SÖDRA
ÄLVSBOGSLÄN

Kom ihåg Edra vänner vid såväl högtider som märkesdagar med
B L O M M O R från

ALIDEBERGS Blomsteraffär
(Inneh. Oscar Andersson)
Allégat. 7. Tel. 117 27.

ELEKTRISKA INSTALLATIONS-
AFFÄREN I BORÅS AB

Stora Brogat. 4 — Tel.: 100 58, 200 58
Utför allt, säljer allt elektriskt! Special-
affär i armatur. Starkströms- och svag-
strömsinstallationer. Kostnadsberäkningar.
Reparationer. Motorlindningar.

Borås

Fabriksnederlag

DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS
FÖRNÄMSTA INKÖPSKÄLLA

BIL-SERVICE AB
BORÅS

Allt i bilbranschen.

Allt elektriskt

hos

AB LINDSTRÖM & SJÖBERG
B o r å s
Tel. 103 22, 100 14

MEKANISKA VERKSTADEN A U T O
Olofsholmsg. 16. Tel. 116 05, 124 02, 151 02

BIL-RESERVDELAR
REPARATIONER
BÄRGNINGAR

SPANGBERGS BRÖD

GOTT BRÖD

Tel. 108 42

BORÅS och SÖDRA
ÄLVSBOGSLÄN

Hjelms Bil AB.

Aktiebolaget

Marks Jacquardväveri

Tel. 600 08 Björketorp Tel. 600 08

Tillverkar:

Möbiltyger, Duchatelltäcken, Gar-
diner och Draperivaror i såväl
bomull som konstsilke

Kinna Wäveri

Bröderna Nilsson

AB BREDIN & C:O — KINNA

Värme- och Sanitära anläggningar
utföras fackmässigt under garanti

Telefon 323

A.-B. Pettersson
& Tisell

Kinnahult

BETALD ANNONSPLATS

ESKILSTUNA

LUNDSTEDT & CARLSSON

Drottninggat. 6, Eskilstuna
Tel. 323 50

Försäljer cyklar av märket
CRESENT och GRIPEN
Reparationer utföras omsorgsfullt

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

SEPT. 1947

Utkommer en
gång i månaden
10:de årgången

Redaktör och ansvarig utgivare:
A. E. GILLBERG

Kocksgatan 15, Stockholm
Tel. 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel) Postgiro 95 00 11

Ägare:
DE LUNGSJUKÅS RIKSFÖRBUND

Skärpt tuberkuloskontroll

Tuberkulosen är utan tvivel en av våra mest omskrivna sjukdomar. Detta förhållande hänger givetvis intimt samman med sjukdomens särställning.

Ofta ser man i tidningarnas rådfrågningsspalter frågor om tuberkulosen, frågor som vittna om brist på de mest elementära kunskaper i medicinska spörsmål och samtidigt ger en uppfattning om hur folk tänker och reagerar i samband med de tuberkulosproblem, man mer eller mindre mot sin vilja tvingas att taga ställning till.

Återgår man till tidningarnas egen behandling av dessa frågor finner man snart att *vissa* sidor av sjukdomens vitt omspannande fält ägnas mera påtaglig uppmärksamhet. Givetvis ha vi tillfälle att ta del av allt som skrives i svensk tidningspress om tuberkulosen. Utan att ingå på någon statistisk bevisföring medelst det material vi förfoga över, kan utan tvekan fastslås att skärmbildsundersökningar, calmettevaccinering o. dyl. — d. v. s. tuberkulosuppspårande och skyddande åtgärder — intager en dominerande plats bland allt som skrives i tuberkulosfrågan. Försöker man med ledning härav draga några psykologiska slutsatser skulle detta bli, att folk i regel ha största intresset av att skydda sig mot angrepp från tuberkulosen samt att spåra upp sjukdomen. En del händelser på tuberkulosfronten under senaste tiden ge också starka belägg för det sist nämnda antagandet. Härvid kan främst nämnas den bekanta tuberkulosepedemin vid ett regemente i Umeå för någon tid sedan. Denna händelse, som livligt uppmärksammats landet runt — inte minst i dagspressen — är av särskilt intresse i detta sammanhang. Det genomgående, ständigt återkommande temat i den digra lunta av tidningsklipp vi tagit del av rörande fallet, är detta: Har verkligen alla tänkbara åtgärder vidtagits för att skydda dessa värnpliktiga, som nu blivit smit-

tade av tuberkulos? Vidare ifrågasättes om inte de ansvariga myndigheternas passivitet drabbat de onödigt smittade mycket hårt, om inte gällande föreskrifter, som nu synes ha följts av dem som haft ansvaret för denna ömtåliga sak, dock behöver ändras så att liknande händelser icke kan upprepas o. s. v.

Skärpt tbc-kontroll över skolpersonal signalerar skolöverstyrelsen, som tillstyrker medicinalstyrelsens förslag om åtgärder i angiven riktning. Skolöverstyrelsen vill ha obligatorisk undersökning av all lärarpersonal en gång varje läsår. Inga lärare, vaktmästare eller städerskor skola få förordnande vid skolorna utan läkarintyg baserat på nyligen utförd skärmbildsundersökning. "Ett nödvändigt krav" skriver en tidning om de nya signalerna till skärpt tbc-kontroll och framhåller därvid att det, förutom lärarna och annan personal vid skolorna, finns flera yrkesgrupper för vilka kontrollen borde vara större. Det finns exempelvis en grupp, som heter hembiträden. För dessa borde obligatorisk läkarundersökning vara ett oeftergivligt krav.

Dessa förslag till skydd och åtgärder äro berättigade. De värnpliktiga och barnen, för att hålla oss till de relaterade exemplen, är blomman av vårt folk, dyrbart människomaterial, som måste skyddas och bevaras. Man kan också väl förstå, hur de föräldrar måste reagera, om förhållandena äro sådana, att barnen, omkring vilka deras kärlek, omsorg och hela intresse kretsar, riskera att bli märkta och kanske hämmade i hela sin utveckling av tuberkulos. Liknande förhållande gäller om de värnpliktiga, som med stora uppoffringar fullgöra sin värnplikt, till råga på allt också kastas in i en tuberkulosfarlig miljö, som kanske sätter hela deras framtid, hälsa och lycka på spel.

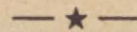
Men även om man i alla avseenden erkänner och förstår betydelsen av alla effektiva skyddsåtgärder för

att förebygga tuberkulosmitta, att det är nödvändigt hinna fatt sjukdomen innan den hunnit få för individen och samhället alltför ödesdigra former, måste man dock här göra en invändning.

Hur är det ordnat för dem, som redan drabbats av tuberkulos? Det gäller ju inte bara att spåra upp och konstatera sjukdomens förekomst. Det myckna väsen som åstadkommit exempelvis kring tbc-epedemin vid regementet i Umeå, att man nästan, bildligt talat, fordrar de skyldigas huvuden på ett fat, bevisar ju att tuberkulos är något ytterst farligt, som man till varje pris måste skydda sig mot. Men hur uppfattas allt detta av dem som redan gjort bekantskap med de svårigheter sjukdomen medför och redan räknas till kategorin de lungsjuka? Måste inte denna jakt efter nya fall med åtföljande skärpt tbc-kontroll, helst om åtgärderna börja taga form av avstängning av vissa yrken, åtgärder som snart kanske utsträckas till flera verksamhetsområden, te sig skrämmande för de lungsjuka själva? Står de åtgärder samhället vidtagit för effektiv eftervård, utbildning, omskolning och normalt inväxande i samhällslivet *efter sjukdomen* i proportion till den energi och intensitet som utvecklas omkring tuberkulosuppsparandet? Här får man nog instämman med den tidningsman som kort och gott rubricerade hela vår tbc-situation så: "Sjukvården på toppen — eftervården hasar efter . . .". Sjukvården och tuberkulosuppsparandet måste uppbäras av en planmässig och förnuftig eftervård. Detta är grundförutsättningarna för ett fullt effektivt tuberkuloskydd. Det var därför vi med en viss förväntan och tillfredsställelse togo del av den motion, i anslutning till regeringens proposition om arbetsmarknadsstyrelse, som väcktes i riksdagen av vårt förbunds ordförande, riksdagsman Sigfrid Jonsson. Denna motion utmynnande bl. a. i förslag om tillsättande av 24 dispensärkuratorer, en sådan tjänsteman för varje län, med uppgift att handhava arbetsvårdsärenden för lungtuberkulösa. På detta sätt skulle de lungsjuka i varje län fått ett fast stöd, en egen kontaktman, med uppgift att ge hjälp och vägledning i selsättningsfrågor och underlätta möjligheterna att växa in i arbetslivet på ett för såväl de lungsjuka som för samhället betryggande sätt. Man kan gott se denna motion som ett behjärtansvärt försök att bringa system i eftervårdsarbetet, ett försök att resa de första stolparna i det byggnadsverk för eftervården, som nu håller på att utformas genom det statliga utredningsarbete i hithörande frågor som pågår. Riksdagen avslög emellertid motionen, och vi skola villigt medgiva, att statsmakterna kan ha sina skäl att inte utöka antalet befattningshavare i nuvarande tidsläge. Vi vilja dock livligt instämman med motionären, som på tal om be-

fattningarna i den nya arbetsmarknadsstyrelsen framhöll, att det givetvis var svårt bedöma vilka principer man bör följa vid återhållsamhet att skapa nya befattningshavare, men att det säkerligen finns sådana, som äro mindre nödvändiga än de föreslagna dispensärkuratorerna för lungsjuka. Härtill vilja vi också framhålla, att om statsmakterna hittills haft skäl att uppskjuta reformerna för de lungsjukas eftervård för andra krävande uppgifter, måste denna reformpaus snarast upphöra. Samtidigt som skolöverstyrelsens och medicinalstyrelsens aktstycken om skärpt tuberkuloskontroll med åtföljande motiveringar börja sin vandring i departementen bör också en del andra handlingar, som intimt höra samman med ämnet plockas fram. Redan år 1939 förelåg en grundlig och omfattande utredning om de lungsjukas eftervård. Detta förslag har ännu inte blivit föremål för några som helst åtgärder i det syfte utredningsmännen avsett, då de överlämnade sitt arbete till socialdepartementet. Skärpt tuberkuloskontroll måste för att bli effektiv även innefatta de eftervårdande åtgärderna. Det måste vara demokratiskt, humanitärt och psykologiskt riktigt att de tuberkulösa själva också ha känslan av att det effektiva skydd mot tuberkulosen samhället vill skapa helt och fullt också omfattar dem. Man har nämligen i samband med aktuella händelser på tuberkulosfronten under sista tiden kunnat spåra en ensidig självbevarelsedrift, som inte innefattar den sunda och humanitära anda, när det gäller människor som drabbats av tuberkulos, som man skulle vilja se i ett upplyst och moget samhälle. De senaste signalerna på tuberkulosfronten och den aktivitet som utvecklats omkring dessa ha ånyo gett otvetydiga bevis för, att kampen mot tuberkulosen lätt kan arta sig till en kamp mot de tuberkulösa.

Sixten Hammarberg.

Obligatorisk skärmbildsundersökning årligen av all lärarpersonal, förordas av skolöverstyrelsen i ett till regeringen överlämnat förslag till skärpt tuberkuloskontroll för skolorna. Inga befattningshavare vid läroverk, högre skolor, seminarier och folkskolor skall få förordnande på en termin eller däröver utan att förete läkarintyg, bl. a. baserat på under de senaste tre månaderna utförd skärmbildsundersökning. Totalkostnaderna för undersökningarna beräknas till 850 000 kronor per år.

Fristående centraldispensär i Sundsvall bör enligt motion av tre landstingsmän i Medelpad inrättas. Den nuvarande dispensären är knuten till sanatoriet, men är så arbetstyngd att väntetiderna bli onormalt långa, framhålles i motionen. De tre motionärerna, hrr Ahlberg, Holm och Åslin, föreslår att landstinget uppdrar åt förvaltningsutskottet att utreda frågan.

Några synpunkter på De Lungsjukas Riksförbunds framtida verksamhet

Föredrag vid årskongressen av riksombudsman
Sixten Hammarberg

När jag skall börja tala om förbundets kommande verksamhet, kan jag inte uraktlåta att göra en liten resumé över förbundets uppkomst och utveckling. Jag lovar, att det inte skall bli långt, men jag anser, att vi bör få en liten sammanställning över hur det gick till då de lungsjuka bildade en riksorganisation och vad som var närmaste orsaken härtill. Förbundets uppkomst har närmast sin orsak i ett förslag till ny tuberkuloslag, som var aktuellt under åren 1937 o. 1938. Det fanns här i Stockholms-trakten en kommitté, De Lungsjukas Eftervårdskommitté, som satte sig i förbindelse med landets samtliga sanatorier och utvecklade sina synpunkter på det nya lagförslaget, samtidigt som man efterlyste även andra synpunkter. Det var närmast en fara, som hotade landets lungsjuka den gången, såvitt vi kan bedöma saken. Man talade om tvångsinternering. Det var en viss passus i lagförslaget, som handlade om tvångsinternering av vissa asociala lungsjuka. Detta var alltså själva gnistan, som kom att tända bålet till den riksomspännande verksamhet, som sedermera kom att bilda De Lungsjukas Riksförbund. Förbundet blev slutligen konstituerat på en kongress sommaren 1939.

Förbundet blev också hastigt erkänt av statsmakter och andra officiella myndigheter, och redan 1940 fick förbundet anmaning att avgiva yttrande över det förslag till förbättrad eftervård, som framlades av Nationalföreningen mot Tuberkulos. Man skulle kanske kunna göra en parallell exempelvis med fackföreningsrörelsen och vårt förbund, även om en sådan liknelse givetvis inte får tagas alltför bokstavligt. Det kan vara av intresse att påpeka, att förbundets förhandlingsrätt och rätt att föra de lungsjukas talan, såvitt jag kan förstå, har varit erkänd allt från förbundets begynnelse. Fackföreningsrörelsen fick ju kämpa en mycket hård strid för sin förhandlingsrätt. Naturligtvis ligger fackföreningsrörelsens verksamhet i många avseenden på ett helt annat plan, men jämförelsen kan i alla fall ha ett visst intresse. Värdet av vår egen insats då det gäller att komma till rätta med våra egna problem, är också erkänt. Det har vi bl. a. haft glädjen att höra här av en representant från den svenska riksdagen. Jag nämnde

i förbigående, att vi kanske inte är någon egentlig fackorganisation. Vårt arbete ligger nämligen helt på linje med den sociala utvecklingen och de krafter som röra

sig på detta område. Vi måste med andra ord länka in vårt arbete i det allmänna reformarbetet. Vi får inte se alltför ensidigt på problemet. Vi måste också förstå, hur andra människor, som inte tillhör vår krets, uppfattar våra frågor. Vi är en eftersatt grupp utav människor, den saken kan vi utan vidare slå fast. Men samtidigt som vår kritik inte får mattas, gäller det att avbalansera vår politiska linje på ett lämpligt sätt. Det finns en verklig lucka i den sociala omvårdnaden, och vi måste försöka avlägsna alla spärrar, som hindrar oss att komma i nivå med andra människor. Det gäller att säkra ett normalt inväxande i samhällslivet för en stor grupp utav människor. Vi vill inte bli ställda utanför. Här ställer sig osökt frågan? Behöver vi ett socialpolitiskt program? Det ställer vissa svårigheter att göra upp ett sådant program. I andra paragrafen i riksförbundets stadgar står vad jag skulle vilja kalla förbundets programför-

Riksförbudsman Sixten Hammarberg.

klaring. Där står, att förbundets ändamål är att sammansluta alla av de lungsjuka bildade organisationer o. s. v. Där står, att de lungsjuka i Sverige skall beredas effektiv och värdig sjuk- och eftervård, att vi skola söka förbättra de lungsjukas bostadsförhållanden, få till stånd ändamålsenliga konvalescenthem, se till att åtskillnad göres mellan fattigvård och sjukvård o. s. v. Men detta säger inte så värst mycket. Jag nämnde tidigare, att vårt arbete griper in inom praktiskt taget alla de stora sociala reformerna. Jag tror, att man kan göra upp vissa riktlinjer med hänsyn till vår särställning i samhället, men jag tror inte, att man kan göra upp ett program på den sociala utvecklingen. Program har nämligen en sorglig benägenhet att bli föråldrade. Vi befinner oss på ett arbetsfält, som ännu är tämligen outforskat. Ingen har hittills kommit fram med något slutgiltigt patent på hur de partiellt arbetsföras problem skall lösas. Vi experimenterar oss fram, och de åtgärder, som hittills vidtagits, bygger närmast på små försök utan egentligt system. Det är närmast vårt sociala utskott, som får syssla med dessa frågor.

Det är mycket möjligt, att sociala utskottet inte delar min uppfattning, då det gäller ett socialpolitiskt program för förbundet. Jag tillhör inte utskottet, och jag vill säga, att de synpunkter jag framför här är mina personliga och har sitt stöd i de erfarenheter jag gjort.

Man kan också ställa frågan, hur vi på ett lämpligt sätt skall tillgodogöra oss den sakkunskap vi har inom våra egna led. Jag har tidigare nämnt något om en lämplig arbetsfördelning, en god kontakt mellan förbundsledningen och lokalavdelningarna. Denna växelverkan, utbyte av erfarenheter, det är själva roten i vårt arbete. Det är just på den punkten vi måste skärpa vår uppmärksamhet. Här ligger hela arbetsmaskineriet. Hur skall vi organisera arbetsfördelningen både lokalt och centralt? Har vi praktiska förslag och friska idéer att kasta fram i det sociala reformarbetet? Min framställning hittills har kanske verkat något teoretiskt färgad. Låt oss därför göra en liten exposé över de instrument, som vi hittills använt oss av i förbundsarbetet. Hur skall vi i fortsättningen kunna göra den effektivare för att möta de krav, som kommer att ställas på dem.

I årets verksamhetsberättelse har vi sett, hur folk allt mera utnyttjas i de kommittéer och organ, som sysslar med våra frågor. Detta är ett arbete, som givetvis måste byggas ut. Våra medlemmar behöva först och främst skolning och insikter i de sociala problemen. Vår socialvårdskurs på Bommersvik har hittills utgjort själva grunden för våra medlemmars utbildning. Denna kurs, som förutom att den vill ge en inblick i sociallagstiftningen, också behandlar studiefrågor, utbildningsfrågor och vårt förbunds egen syn på socialvården, har varit den vapensmedja som vi har utnyttjat. Också i år anordnas en sådan kurs. Det hade varit önskvärt, att vi hade fått längre tid på oss för denna kurs. I fjol hade vi en 14-dagarskurs. Nu är vi tvungna att inskränka oss till en vecka, och vi måste inom ramen för denna veckokurs spränga in ett mycket

stort arbetsprogram. Vi skall försöka lägga upp kursprogrammet så, att vi får mesta möjliga behållning. Vi hoppas också, att föreningarna utser sina deltagare i god tid. Cirkulär och blanketter har redan utgått, och jag vill rikta en uppmaning till våra konvalescentföreningar och deras ombud här, att se till att vi få in anmälningarna till Bommersvikskursen i god tid så vi kan skicka ut material och litteratur för att förbereda kursen. Denna förberedelse gäller inte minst kursdeltagarna ute i landet.

Det har frågats här, om vi tänker utbygga och effektivisera ombudsmannainstitutionen ute i landsorten. Vi har några ombudsmän som arbetar nu, och det är deras erfarenheter vi bygger på. Hela denna ombudsmannaverksamhet har hittills varit försöksbetonad. Vi har velat avvakta resultat och erfarenheter för att sedan kunna draga upp bestämda riktlinjer för distriktsombudsmännens arbete. Jag skall i alla fall, trots att dessa riktlinjer inte ligger fullt klara, försöka ge några praktiska anvisningar. Den ekonomiska sidan av problemet gör, att ombudsmännen måste ha stora arbetsområden. I många fall blir det fråga om flera län. Det är därför nödvändigt, att distriktsombudsmannen redan på ett tidigt stadium gör upp en arbetsplan i samråd med de föreningar han skall ha under sin omvårdnad. Ombudsmannen får inte komma till föreningarna som en tjuv om natten, utan att de på något sätt är förberedda. Man skall en tid i förväg ha kännedom om hans ankomst. Då kan man samla ihop ärenden av mera krävande natur, som uppvaktningar, förhandlingar med myndigheter, hjälp med skrivelser i socialvårds- och utbildningsfrågor o. s. v., för att ombudsmannen skall ha material att arbeta med, när han kommer. Ombudsmannen måste arbeta effektivt. Han är inte bara en dekorationsfigur på föreningens möten. Det måste också bli hans uppgift att söka samordna arbetet inom länen, verka för personlig kontakt mellan föreningarna, söka utjämna mot-

sättningar och förebygga friktioner i arbetet. Han måste ge inspiration och vägledning i arbetet och finna rationella arbetsmetoder. Han måste vara diplomat, och han måste också vara kamrat och inge förtroende hos både myndigheter och de föreningar, som behöver hjälp och stöd. Våra ombudsmän har hittills i stor utsträckning fått arbeta som sociala kuratorer. Så länge vi inte fått statliga kuratorer, får ombudsmännen i mycket stor utsträckning syssla med rena kuratorsfrågor såsom utbildningsfrågor, söka bereda tillfälle för medlemmarna att komma in i skolor och kurser, söka utverka bidrag o. s. v., i den mån det finns resurser inom de nuvarande möjligheternas ram. Det är naturligtvis meningen, att ombudsmännen i största möjliga utsträckning skall söka samarbete exempelvis med de arbetsberedningsassistenter, som redan finns i de flesta

Ombud från Öland, Småland, Halland och Blekinge studera föredragningslistan.

län, och i den mån vi får fram speciella kuratorer för de lungsjuka, vilket vi hoppas snart skall bli verklighet, skall vi givetvis söka kontakt med dem och ge dem allt det stöd i deras arbete, som vi kan ge. Ombudsmannens arbete kan kanske bäst karaktäriseras så, att han skall söka ge arbete åt socialvårdstjänstemännen, söka få medlemmarna i kontakt med socialvården, så att inte deras möjlighet till utbildning rinner bort, och söka tillvarata alla möjligheter för deras försörjning. Han skall vara en förmedlande länk med socialvården i den mån det är nödvändigt och lämpligt. Det är viktigt, att man har klart för sig, att ombudsmannen är organisatör och kontaktman. Det är inte en ämbetsman eller en tjänsteman, som skall syssla med detaljproblem i socialvården. Distriktsombudsmannen är givetvis också förbundets kontaktman och bör ha god kännedom om förbundets arbete och målsättning. Han kan förebygga många missförstånd, då det gäller förbundsarbetet, och han bör också ha god kontakt med förbundsledningen genom att avge rapporter med bestämda intervaller. Man måste också här tala om en växelverkan. Ombudsmannen kan alltså ge impulser och erfarenheter från sitt arbetsfält, som sedan genom förbundsledningen kan tjäna ombudsmän på andra områden, där man kanske inte kommit så långt eller kanske nyss har börjat. Så kan man fråga sig: Vilka ekonomiska förutsättningar finns det för tillsättandet av dessa distriktsombudsmän? Hittills har vi gjort så, att föreningarna har ordnat sammanträden, ofta i förbundets regi. Någon representant för förbundet har kommit och talat, och man har dryftat förutsättningarna för den kommande verksamheten. Ombudsmannaverksamheten har finansierats genom anslag från intresserade föreningar, och anslag från förbundet har även utgått. Denna ombudsmannaverksamhet anser vi mycket betydelsefull, och det är ett av våra mest brännande problem f. n. att försöka att få flera distriktsombudsmän. Jag tror också, att vi har mycket goda ämnen till sådana distriktsombudsmän ute i våra föreningar.

Jag tycker också, att tiden nu bör vara mogen för utformningen av en fastare organisationsplan, en riksplan för konvalescentföreningarnas arbete i hela landet. I denna plan bör också ingå praktiska anvisningar om de möjligheter som finns för studie- och omskolningsbidrag, hur man bör utnyttja lokaltidningarna för propaganda, vilka organ man bör vända sig till, hur man bör samarbeta med myndigheter och organisationer, behovet av upplysningsmöten osv. Men man får inte glömma, att icke alla föreningar arbetar lika. Det går inte att stoppa in alla i en mall. En del föreningar har kommit längre i arbetet, och en del är ännu bara i begynnelsen. Det är nog också viktigt att uppgöra mindre arbetsplaner för föreningar, där så kan vara lämpligt. Riksplanen bör ligga till grund för alla föreningarna, och den kan tillämpas i den mån man kan ha hjälp av den. Detta arbete bör under inga förhållanden få karaktären av ett centralligererat förbundsarbete. Alla vägar måste stå öppna för de egna initiativen, och de lokala impulserna och idéerna måste som hittills ha fulla möjligheter att utvecklas.

Vi har talat om socialvårdskonferenserna i samband med verksamhetsberättelsen. De måste naturligtvis fortsätta. Inom de län, där man ännu inte haft någon

konferens, bör snarast möjligt förarbetet för en sådan läggas upp. Må det vara något att lägga varmt om hjärtat på våra ombud, som kommer från trakter där man inte haft någon konferens. Detta arbete är nämligen ett arbete på mycket lång sikt. Man ordnar inte en socialvårdskonferens på en vecka. Vi har nu rätt stora erfarenheter av det arbetet. Det finns på förbundsexpeditionen cirkulär, trycksaker, referat osv., och vi har samlade erfarenheter, som står till föreningarnas förfogande.

Vi får inte i vårt förbundsarbete glömma bort våra patientföreningar. Jag har tidigare framhållit betydelsen utav arbetsterapi och studier vid sanatorierna. Samtidigt som hälsan förbättras, måste också patientens aktivitet ökas och förberedelsen för inträde i det produktiva livet påbörjas. Det måste vara en sund och riktig linje i sjukvården, att på ett tidigt stadium söka bota också sjukdomens sociala verkningar. Studiearbetet och därmed sammanhängande problem kommer att behandlas i ett annat sammanhang här, och jag skall därför inte närmare gå in på det. Men jag skulle vilja ett litet ögonblick i detta sammanhang trycka på en viktig sak. Vi måste ha en fortlöpande kontakt mellan patientföreningar och konvalescentföreningar. Genom transportkortet överförs ju medlemmarna från sanatorierna till konvalescentföreningarna. Men det blir ofta avbrott i denna medlemsöverföring. Den livliga omsättningen av patienter och täta ombyten av styrelser gör, att kortsändningarna inte löper ordentligt som de skall. Det blir ofta stora luckor. Några enkla praktiska anvisningar kan bättra på medlemsöverföringen betydligt. Man kan t. ex. på en lämplig plats, på sanatoriets anslagstavla eller annat ställe, sätta upp ett anslag, där det finns uppgift på konvalescentföreningarnas namn inom sanatoriets intresseområde, uppgift och adress på den man närmast skall vända sig till. Många patienter, som lämnar sanatoriet, får inte kontakt med konvalescentföreningen. De säger: "Vi vet inte, var konvalescentföreningen håller till". Det skulle vara mycket vunnet, om varje konvalescentförening kunde få en lokal till sitt förfogande. På större platser har man också fått bidrag till lokaler, men i stort sett får man säga, att våra konvalescentföreningar, de lungsjukas föreningsrörelse ute i landet, är en hemlös föreningsrörelse. Man kan också bättra på denna kontakt genom att t. ex. trycka små kort med uppgift om konvalescentföreningarnas adresser, telefonnummer, och uppgift om vilken tid föreningen har sin expedition öppen. Dessa kort kan man dela ut på sanatorierna och på så sätt har patienten en uppgift med sig, vart han skall vända sig, när han reser ut. Jag vet inte, i hur stor utsträckning detta system tillämpas, men jag skulle tro, att man på åtskilliga håll kommit underfund med lämpligheten därav. Beträffande våra föreningslokalfråga, så är det nog svårt f. n. med den nuvarande bristen på lokaler att kunna få sådana, men det borde väl i alla fall på många håll vara möjligt att anskaffa en liten expedition med en telefon, så att man på så sätt hade en fast punkt, omkring vilken själva föreningsarbetet kan röra sig. Jag föreställer mig, att det kanske inte alla gånger är så lätt för våra styrelsemedlemmar ute i landsorten, som i många fall får öppna sina hem

som föreningscentraler. Om man också vill göra allt för föreningen, kan detta nog bli betungande i längden.

Jag skulle vilja göra en liten sammanfattning, en blick på det sociala reformarbetet just nu, men skall först säga några ord om kvaliteten på våra föreningar. Jag har sökt forska i förbundets arkiv för att studera utvecklingen och jag ser, att kvaliteten på föreningarnas arbete har förbättrats mycket. Man ser de första skrivelserna. Det är oftast skrivna på små lappar med bläck och i den stilen, så man förstår, under vilka blygsamma former man har startat. Nu skriver man på maskin och har firmastämpel, och språkbehandling och sådant måste jag säga i stor utsträckning ligger på ett mycket högt plan. Det är ett bevis på den kvalitet, som vår föreningsrörelse har uppnått. Men vi får inte förhäva oss alltför mycket. Framtiden ställer stora krav på oss. Hur skall vi lägga en fast grund för den sociala upplysningen? Hur skall vi på lämpligt sätt kunna framföra vår syn på alla de sociala reformer och de förbättringar, som ännu bara ligger i stöpsleven?

Först och främst kan framhållas, att det centralt nu skapats en fastare grund också för våra problem. Arbetet i socialdepartementet har ju, som vi vet, svällt ut ofantligt. Det pågår ju ett ofantligt reformarbete. Det sväller ut i samma stil som på vår förbundscentral fast kanske i något större format. Inom det nya civildepartement, som tillkom nu den 1 juli, kommer såvitt jag har mig bekant, de partiellt arbetsföras problem att ingå som en av de första uppgifterna att lösa. Om man ser på reformarbetet i stort, så har det gått ofantligt sakta. Om man går tillbaka till 1939, då man fick denna första utredning, som nationalföreningen verkställde, så har i stort sett ännu ingenting blivit gjort. Detta

utmärkta förslag, en detaljerad reformplan med yrkesutbildning, arbetsterapi, sociala kuratorer, en differentierad yrkesutbildning o. s. v., har det inte blivit någonting utav. Det ligger fortfarande och har inte blivit föremål för något beslut i riksdagen. Man har med andra ord kringgått våra problem och tagit andra reformer först. Det verkar, som om problemen har varit alltför svåra. Man har inte vågat sig på dem, och det är vår uppgift, att förutom att skapa en folkopinion för vår sak ge en del praktiska anvisningar hur arbetet skall läggas upp med stöd av de erfarenheter vi har inom egen organisation. Om man ser på läget just nu, så är det kanske för de unga inom vårt förbund relativt gott ställt. Man får stryka under relativt med två streck. De har vissa möjligheter att komma in i produktionen nu, men hur länge blir de kvar där? Vi har inom vårt förbund, inom våra led, en stor grupp utav kamrater med hög och bestående invaliditetsgrad. De kroniska fallen har inte nämnts så mycket i samband med reformarbetet. De omskolningsåtgärder och de utbildningsåtgärder, som har vidtagits, har i stort sett gynnat de yngre årsklasserna. Jag påminner i detta sammanhang om den utredning vi gjort om arbetsterapi, där man från de små sjukhusen, de s. k. b-sjukhusen, kommer med ganska pessimistiska uttalanden om framtidsutsikterna. Man säger, att detta arbete är inte för oss. Vi är för hårt sjuka. Det är ingenting för oss att hoppas på. Vi får nog på ett helt annat sätt än hittills tänka på, att vi måste skapa en grund för reformer, som kan nå ut till alla kategorier utav sjuka inom vår verksamhets ram. Vårt yttrande över det sista betänkandet över yrkesutbildning för partiellt arbetsföra vill vara ett uttryck för denna uppfattning. Vi har där starkt hävdat, att de åtgärder, som vidtagas, måste utformas på så sätt, att de har möjlighet att nå ut till alla grupper inom sjukdomens ram, att det blir en yrkesutbildning som blir effektiv och ger resultat och bildar grund för varaktig försörjning. De stora reformerna är i alla fall på väg, men vi måste se till, att åtgärderna får den utformning, som vi vill ha och att de också tillgodoser oss. Vi får inte släpa efter i utvecklingen och komma med våra synpunkter efteråt. Så snart det bebådas en ny åtgärd, skall vi hålla oss framme med våra synpunkter, gärna långt i förväg. Det är inte nödvändigt, att man väntar, tills det kommer ett tjockt betänkande. Jag tror, att det många gånger är nödvändigt, att man kan framföra sina synpunkter långt i förväg. Jag kan nämna ett exempel. För någon tid sedan tillkallades sakkunniga för att göra en översyn av arbetsskyddslagarna. Vi bör i detta sammanhang hålla oss framme. Just som utredningskommittén börjar ta fast form, kan vi vara där och söka kontakt, och på så sätt får vi en fastare grund för vårt arbete, än vad som annars skulle bli fallet.

Jag nämnde någonting om den socialpolitiska linjen. Jag kanske får göra ett klarläggande, därför att det kanske inte var så många, som tänkte på, vad jag menade. Jag menar på så sätt, att vi ej skall låsa fast oss i några speciella arbetsmetoder. Man kan arbeta fram vissa speciella synpunkter på detaljproblem, men jag tror inte, att vi kan göra upp något program på utvecklingen. Jag tror, att det i viss mån skulle hämma vår verksamhet. Tror också att tiden nu bör vara mogen att ta i tu med våra problem. Vi har själva, med de små

resurser som står oss till buds, visat vägen, och jag tycker, att det bör vara en vägledning för dem som makten haver både ute i landet och de centrala instanserna. Det finns fortfarande spärrar för oss på alla områden. Spärrar som mycket ofta byggas av fruktan för baciller. Det gäller skolor, yrkesutbildning och arbetsplatser, och grunden för ändring härvidlag är en social upplysningskampanj, där vi kan framföra vår egen syn på vår egen ställning. Vi har också börjat med detta genom att söka kontakt med den statliga kommittén för social upplysning. Men det är bara ett led i hela den kampanj, som måste igångsättas. Vi har skickat ut cirkulär till våra föreningar med en del praktiska anvisningar. Det skall bli intressant att se, vad man kan göra av det. Upplysningsarbetet måste naturligtvis ligga på ett sådant plan, att vi inte verkar i motsatt riktning än den avsedda, att man ger näring åt bacillskräcken, i stället för att man vill ha bort den. Vi bör därför hänvisa till alla de organ, som sitter inne med den verkliga sakkunskapen, söka få till stånd upplysningsmöten och sådant. Och jag undrar om inte tiden vore mogen för en stor, central runda-bordskonferens, där man kunde samla alla berörda parter och diskutera problemet praktiskt. Som det f. n. är, så pratar man bara om, att bacillskräcken skall bort och i den stilen, men vi har kanske inte funnit de rätta signalerna. Om vi kunde samla all den sakkunskap omkring problemen, som finns inom den medicinska vetenskapen, inom arbetsförmedling, inom socialvården, inom fackföreningsrörelsen, representanter för näringslivet osv., så skulle man kanske kunna göra något värdefullt, som skulle kunna bilda grund för en verklig upplysningskampanj. Det är alltså bara en tanke, som jag vill framkasta här, och det skall vara intressant att höra, vad ni anser om den planen.

I stort sett måste vi säga oss, att vi hittills fått nöja oss med lokala initiativ. Men vi måste också försöka se till, att vi får ut någonting utav de stora sociala reformerna, och att de kommer så snart som möjligt. Det bör vara vår närmaste uppgift att utnyttja vår organisation i den riktningen. Det får ingalunda tolkas så, att vi är pockande och att vi kräver det och det. Men vi skall dock hålla på vår rätt. Jag vet med den insikt jag har fått om de lungsjuka, med de möjligheter jag har haft att överblicka verksamheten en tid, att man gör allt vad man kan med de små resurser, som hittills stått till buds. Och de brev, den korrespondens som finns på förbundsexpeditionen, är talande vittnesbörd om, att det här finns en egen vilja och en sjudande initiativkraft inom våra led. De kontakter jag har skapat ute i landet ger också vittnesbörd om denna uppfattning. Samhället kan vänta sig rik återbäring på sina åtgärder, om de också i första hand verkar dyra och komplicerade. Det måste vara demokratiskt och rättvist, att ge samma möjligheter åt oss som åt andra människor att delta i samhällsbyggandet. För oss gäller fortfarande de ord, som formades någon gång i arbetarrörelsens barndom: "Människovärdet vi fordrar tillbaka".

— **ALLTING ÖKAR** —
Men Status kostar alltjämt lika litet!

Ensamhetens mur

Rädd för världen,
rädd att släppa någon när mig
reste jag en mur omkring mig,
byggde den av ensamhet och tystnad.

Muren blivit mig ett fängelse.
Mina händer och min panna
slår jag röda mot den,
färgar muren med mitt blod.
Dock jag kan den inte riva!
Rasande jag skriker, tjuter,
ber om hjälp.
Ingen hör mig, ingen svarar.
Endast mina egna ord jag hör
återkastade från muren,
från den hårda, kalla muren.

Människor därutanför,
ni, som går i frihet,
Hör mig, hör den ensammes rop av nöd!
Hjälp mig, hjälp! Hjälp mig att rasa muren!

G. E—m.

Befattningen såsom

Distriktsombudsman

för

SMÅLAND, HALLAND och BLEKINGE
kungöres härmed till ansökan ledig.

Sökanden, som skall vara väl insatt i de lungsjukas förhållanden och äga god socialpolitisk utbildning, skall vara förhandlingsvan och god talare.

Ansökan, med angivande av lönepretentioner och uppgift om tidigaste tillträdesdag, skall åtföljas av meritförteckning, betygskopior och övriga handlingar sökanden önskar åberopa och ställas till

De Lungsjukas Riksförbund

Kocksgatan 15, Stockholm.

Genom mina sociala

*Dåliga ryggar - giftiga svampar
radioapparater m. m.*

Sommaren fortsätter programenligt, när detta skrives. Solglasögon, läskedrycker och solhudsbefrämjande salvor har fortfarande högkonjunktur. Men snart skall sol- och vattendyrkande avlösas av mognadens, frukternas och de tunga sädesaxens skördetid, då naturen flamar upp i sin sista intensiva färgglöd. Sedan kommer arbetsdagens tunga allvar och sänker sig över oss igen, och vi gömma alla sköna semester- och naturupplevelser som ett livselixir, som får ge liv och stimulans i det dagliga arbetets värld, där vi — trots allt — ändå höra hemma och känna oss bäst till freds.

Genom bladen — inte de "gröna" — skymtar likvärt vårt "sociala fält" som spridda fragment bland årstidens natur- och semesterbilder, idrottsresultat och mera årstidsbetonade händelser på andra fält och vädjorbanor "Dåliga sängar ge svag rygg", säger provinsialläkare Gustav Weissglas i Visnums distrikt temperamentsfullt, mitt i vår flegmatiska semesterlojhet. En dålig sängkultur i förening med överansträngning i jordbruk, och skogsarbete har gett upphov till en stor procent akuta ryggsvagheter berättar doktor W. i fortsättningen i sin rapport till medicinalstyrelsen. Under högsäsongen i skogarna liksom under skördetiden rådfrågas läkaren ofta för svaga ryggar. Dylika skador ha emellertid ofta sina orsaker i att man har allt för usla sängar i många hem. Att efter en ansträngande arbetsdag söka vila i något som närmast liknar en dålig hängmatta eller en alldeles för kort trälåda ger icke ryggmuskulerna möjlighet till avslappning under natten. Om man i stället för att kasta bort hundralapparna på dyrbara radioapparater kunde använda en del av dessa pengar till att anskaffa sängar skulle mycket vara vunnet, konstaterar doktorn bittert.

Allt skall vara uppenbart, står det i *Skriften*. — Och i denna tid då alla möjliga sociala missförhållanden utredas, omskrivas och förses med initialerna S. O. U. (Statens Offentliga Utredningar) i löpande nummerföljd är just tecken av ovan antydd innebörd välkomna. Det gäller alltså att avlägsna orsakerna till "de dåliga ryggarna". Vi skulle också vilja peka på en del andra saker, exempelvis dragiga, kalla stugor med små fönster, där trångboddheten och mörkret fördysttrar tillvaron och samlevnaden. I dessa "trälådor" spirar tuberkulosens giftsvampar upp i de mörka hörnen bland gistnade golvtiljor och hotar invånarnas liv och hälsa

Sedan var det fråga om "radioapparaterna", där vi inte riktigt kan följa med doktor W:s tankegångar. I valet mellan radioapparater och sängar föredrages tydligen sängarna. Vi för vår del anser att man behöver en god och ändamålsenlig säng för sin rygg, men även en radio för det själsliga välbefinnandet. Radion är nämligen oftast den ensamme, men effektive kulturbäraren till de obekväma sängarnas och de trånga stugornas bortglömda invånare. Om man sedan kan göra både sängar och radioapparater billiga, bra och åtkomliga för alla människor är så mycket mera vunnet. Och vi tro heller inte att den gode doktorn, som satt fingret på en mycket känslig tangent i socialregistret, skulle vilja undandraga människorna — vilkas bästa jämlikt skrivelsen till medicinalstyrelsen ligger honom så varmt om hjärtat — de värden radion kan skänka.

"Människovärdet står högre i Skottland", rubricerar en stockholmstidning med anledning av ett besök av en engelsk socialvårdsexpert. Det är miss Baxter, chefkurator vid ett stort sjukhus i Glasgow, som gör en del jämförelser med svenska förhållanden och därvid bl. a. framhåller, att våra sjukhus i tekniskt avseende står mycket högt medan man i hennes hemland tydligen kommit mycket längre på det socialmedicinska området.

Förhållandena belysas kanske bäst genom att man får veta, att det sjukhus, där miss Baxter tjänstgör, har sex kuratorer samt en stor expeditionspersonal för 600 patienter medan man exempelvis vid Serafimerlasarettet endast har en kurator för 500 patienter. I Sverige kommer vanligen patienterna i kontakt med kuratorn efter anmodan av läkaren eller genom egna initiativ. I Glasgow registreras alla patienter redan vid inskrivningen av kuratorpersonalen. Kuratorerna har därför möjlighet att bedöma vad som kan göras i varje förekommande fall redan på ett tidigt stadium

Härtill vilja vi framhålla att många patienter — i synnerhet då det gäller ett så utpräglat socialmedicinskt klientel som de lungsjuka — *överhuvudtaget inte komma i kontakt med någon kurator alls*. Detta förhållande ha vi så gott som dagligen erfarenheter av. Människor skrives ut från sanatorierna med tilltrasslad ekonomi och snedvriden livsföring på grund av långvarig sjukdom. Någon vägledning att finna sig till rätta bland lagparagrafernas och de många bestämmelsernas svårtydda vägvisare i samhällsgemenskapens "Krängel-Sverige" — som för av sjukdom handikapade människor måste te sig mångdubbelt krångligare — glives oftast inte. Resultaten av detta spåra vi lite överallt i landet. Tid som kunnat utnyttjas för omskolning och utbildning rinner bort till ingen nytta, och hela livsföringen och ekonomin trasslar ihop sig på ett oftast minst sagt beklämmande sätt. När det äntligen blir tid att ge vägledning och hjälp kommer ofta åtgärderna långsamt, trevande och utan samordning och system. Den grund, som ev. tidigare funnits, för gott samarbete och goda vårdresultat är söndersplittrad av pessimism, misstroende och ömsesidiga missförstånd. Ett sådant system ger mycket "dåliga ryggar". Den rå socialvården sedan försöker gjuta i ryggen på fattiga och sjuka människor verkar ofta som en morfinspruta. Den dövar de värsta smärtorna och bekymren för ögonblicket, men ger ingen ordentlig bot för framtiden och

HOLLAND JUST NU

Bostadsbristen är det allt överskuggande problemet i dagens Holland, där åtskilliga barnrika familjer än i dag tvingats hysa in sig i mörka, hälsovådliga skyddsrum, och där stora, översvämmade områden blivit provisoriska "nödbyar".

Av BRUNO MYLÉN

OM MAN REST OMKRING EN SMULA i dagens Holland, kan man inte undgå att bli imponerad. Det lilla landet, som kallats "väderkvarnarnas och tulpanernas rike" hörde inte precis till dem som blev mest skonade under kriget. Fem dagar tog det för tyskarna att betvinga det flata, tämligen försvarslösa Nederländerna, men dessa fem dagar betydde sönderbombade städer som Rotterdam och Arnheim, av vilka stora delar alltså är bara ruiner. Dessa krigsdagar betydde stora områden under vatten — den s. k. "vattenlinjen" ingick ju i holländarnas försvarsplan, och sedan de allierade samlat sina krafter och slog tillbaka nazisterna, var det tyskarna, som öppnade alla fördämningar och lät översvämma stora delar av Hollands jord.

Det är alltså inte att undra på, att Holland, efterkrigs-Holland, har tusen och en svårigheter att övervinna, lika många problem att lösa. När man därtill vet, att landet mist stora delar av sina kolonier, att de diamantrika och penninggivande öarna Java m. fl. uppsagt tro och loven och förklarat sig självständiga under namnet Indonesien, då inser man, att drottning Wilhelminas rike har haft oändligt fler svårigheter att återvinna något av förkrisstandarderna än Norge eller Belgien, Tjeckoslovakiet eller Danmark eller snart sagt vilka som helst av nazisternas övriga offer.

Och ändå — Holland just nu är ett land fyllt av optimism.

FÖR UNGEFÄR ETT ÅR SEDAN var vi första gången i Holland efter krigets slut. Då florerade ännu en livlig svart börs i Amsterdam, Haag och andra av landets storstäder. Då fick man betala sju gulden eller bortåt tio svenska kronor för ett paket amerikanska cigarretter, då var det ont om mat, och i hela Amsterdam sökte vi förgäves få tag i en så vanlig och enkel och outhärlig tingest som en kam.

Sedan dess har vi hälsat på goda holländska vänner tre, fyra gånger — senast för några få månader sedan, och för var

gång vi gästade det vackra landet, har vi lagt märke till den alltmer förbättrade situationen på de flesta områden.

I dag behöver turisten i Holland — liksom landets egna döttrar och söner — inga som helst kuponger för att inta en god måltid på restaurang. Allt finns att få — t. o. m. mjölk och ägg i rikliga kvantiteter — och till förvånansvärt låga priser.

Textilvaror och skor och ytterligare en del ting är alltså ransonerade, men de är billiga, och den alltså existerande svarta börsen står beredvilligt till hands med kuponger till synnerligen rimliga priser.

Kvalitet finns knappast ännu — de bästa varorna i fråga om konfektion liksom i fråga om de berömda artiklar, som kommer

Bombkällare som bostadshus — ja, i åtskilliga delar av Holland är än i dag en bild som denna, där smättingarna leka i skyddsrummets skugga, vardagsmat, Bombkällare eller inte — det betyder i varje fall tak över huvudet!

från jättefabriken Philips och från andra holländska storindustrier, är avsedda för export. Men Holland vet, att det är precis likadant i så gott som alla europeiska länder. Vill man ha de bästa franska vinerna, måste man köpa dem utanför Frankrike — de är avsedda för export. Vill man ha rikligt med dansk smör, räcker inte broderlandets ransoneringskuponger till. Den

intet stärkande av viljan till egna initiativ och egen utveckling.

Vår socialvård och vår reformvilja — som i många avseenden säkerligen inte behöver dra det kortaste strået vid jämförelse med skottars och andra folks — tål nog tummas på här och var samt förstärkas i fogarna.

Låt oss alltså även lära av andra folk — och inte minst av skottarna som lär vara rätt snåla — att det är mycket ekonomiskt att på ett tidigt stadium söka förebygga "dåliga ryggar", nöd och sjukdomar. *Ting.*

En bild från översvämningens område Wieringermeer. Det gamla huset är i ruiner, men när man byggt upp det nya på samma tomt, har man låtit spillrorna stå kvar — som ett monument över krigets ruskigheter.

varan kan man finna i England och andra länder. Vill man ha med något av den berömda schweizerchokladen, skall man inte söka få tag i den i Zürich eller Bern eller Basel. Nej, men i Milano eller Rom eller Torino finner man den i obegränsade kvantiteter.

Och likadant är det som sagt med de holländska kvalitetsprodukterna.

MEN SÅ DÄR I STÖRSTA ALLMÄNHET är livet i Holland ganska gott. Folket är anspråklöst, optimistiskt, energiskt. Man har sin fasta tro på framtiden, och hur stora svårigheterna än kan vara — det är under alla omständigheter oändligt mycket bättre, än det var under tysk-ockupationens dagar.

Visst är lönerna små, visst är besvärligheterna i kolonierna ett problem, som kastar sin skugga över hela moderlandet, men huvudsaken är, att Holland är ett fritt land igen, att drottningen och prinsessan Juliana och prins Bernhard och småsessorerna kunnat återvända, att Holland åter kan bestämma sin egen utrikespolitik, att tidningar och tidskrifter åter kan publicera ungefär vad de vill, att gamla goda vänner från andra länder åter kan komma på visit, och att kontakten med Skandinavien och England och Belgien och Luxemburg och Amerika åter kunnat tagas upp.

Det finns i Holland just nu åtskilliga små och större ekonomiska och sociala och kulturella problem, som kommer att kräva mycket arbete, mycken energi, mycken förståelse att lösa. Men alla dessa problem äro bagateller om man jämför dem med det enda, som har verkligt stort format — bostadsbristen.

Visst talas det om bostadsbrist också i andra länder. Det är ont om nybyggen och lediga våningar också i Sverige och Schweiz, i Turkiet och Portugal, i USA och Sydamerika och andra neutrala stater. Men i Holland är situationen tusen gånger värre.

Vad sägs om ett land, ett så framstående land, kulturellt och socialt sett, som Holland, där än i dag — ett par år efter vapenstillståndet — tusentals invånare, familjer med många barn, äro tvungna att acceptera f. d. skyddsrum som bostadslokaler för att över huvud taget få tak över huvudet?

Där bor de, familjer med fyra, fem, sex, sju småtingar, ungar, som inte får den friska luft, den sol, det ljus, de så väl behöver. De bor sju, åtta familjemedlemmar i ett enda rum. Ventilationen är ett okänt begrepp, moderna bekvämligheter existerar inte. Där finns strängt taget bara ett ting: Tak över huvudet.

TILL DE ORSAKER, som åstadkommit denna enormt svåra bostadssituation, måste man naturligtvis också räkna översvämningarna. Både holländarna och tyskarna begagnade sig under kriget av den s. k. "vattenlinjen", vilket innebar, att fördämningar sprängdes, och att stora, fruktbara fält och tätbebodda samhällen kom under vatten.

Det största av dessa områden heter Wieringermeer, och för bara ett år sedan låg husen här ännu till stor del översvämmade. Området var obeboeligt, och den goda jorden gav inga skördar längre.

Så satte de duktiga holländarna igång med att torka ut landet, och sedan vattnet var borta, började man bygga nödbostäder. I åtskilliga fall lät man de gamla husen, som var i ruiner, stå kvar som ett slags minnesmärke, och de nya bostäderna byggdes på samma tomt några meter längre bort. I många fall byggdes hela nya byar, "nödbyar", som de kallades, därför att husen på grund av material och tidsbrist endast var "nödbostäder", som inte är avsedda att vara längre än ett fåtal år. Men de är hemtrevliga, rena, ljusa, de ger tak över huvudet, värme och skydd för väder och vind, och det är det väsentliga.

Holland just nu har inte på långa vägar kunnat lösa det stora sociala problem, som bostadsbristen innebär. Det kommer sannolikt att dröja åtskilliga år ännu, innan varje holländsk familj utan alltför stora svårigheter, utan alltför orimliga kostnader kan flytta in i ett eget hem. Men det som redan har gjorts är imponerande nog. Och i varje fall ger de kraffttag, som tagits, holländska folket nytt levnadsmod. Man är överlag optimistisk.

— Det blir bättre och bättre, är ord, som man ständigt hör, om man reser runt i dagens Holland. — Visst har vi alltför stora svårigheter, säger folket — men det vore ju underligt annat efter ett långt, blodigt världskrig. Huvudsaken är att vi är på rätt väg — och framtiden, ja, den är i varje fall vår!

TVÅ PENSIONÄRER

På den välkända restaurangen "Tre Bägare" var det denna dag en liten smula högtidligare än vanligt. Icke så, att stället utsatts för invasion av särskilt exklusiva gäster — nej, det var bara de gamla vanliga stamkunderna som kom och gick. Den lilla extra högtidliga anstrykningen bottnade — så att säga — i en intern angelägenhet. Äldste servitören, Loström, skulle sluta jobbet just denna dag efter 25 års väl vitsordad tjänstgöring. Händelsen hade föranlett en liten improviserad högtidlighet i personalens matsal. Kollegerna hade församlats, och hovmästarin hade hållit ett vackert tal för den avgående trotjänaren. På direktionens vägnar hade han till Loström överlämnat en 50-lapp som bevis på uppskattning av långvarig och trogen tjänst. Kollegerna — även representanter för kökspersonalen — hade tryckt den i tjänsten grånade Loströms hand och önskat honom ett fridfyllt otium. Avgående servitören Loström hade varit mycket rörd och tackat för alla hedersbetygelser. Varfeter han hade återgått till sin station i matsalen.

Det var mitt i den döda säsongen och mycket få gäster just den dagen, som var Loströms sista på "Tre Bägare". Då och då kom en gäst in, men de satte sig vid andra bord. Gamle Loström vankade av och an med servietten under armen. Han tänkte på hur många tusen kilometer han travat här, fram och tillbaka, mellan köksluckan och matsalen under de 25 åren. Och vilka situationer han varit med om . . . och hur mycken prima törst han tillfredsställt . . . Och så just i dag, så skulle det vara så tomt och dött på syltan . . .

Så öppnades dörren — och in stegade byråchefen Klomm, en av ställets stamkunder. Loström kände honom mycket väl.

— Nä, se Loström, sa hr Klomm . . . det var tur . . . var har ni ert tillhåll i dag?

— Varsågod, hr byråchefen, sa Loström och svepte med servietten över ett av sina lediga bord, just det där bordet i hörnan, som byråchefen brukade betrakta som sitt eget.

Byråchefen sjönk ner i soffan med en belåten suck och började granska matsedeln. Så putsade han glasögonen och tittade på Loström.

— Jaha, Loström, sa ha . . . i dag ska vi göra vårt bästa, både jag och Loström. Vi ska ha O. P. och pilsner och så mycket smörgåsbord som Priskontrollnämnden tillåter och en välstekt biff och en flaska gott rödvin, och så . . . ja, sen får vi se vad det kan bli efteråt . . . vi ska festa lite i dag, Loström . . . han förstår väl . . .

Loström skrev på sitt block och bugade sig.

— Jag förstår, byråchefen, sa han . . . det är kanske någon liten extra anledning . . .

Byråchefen Klomm strök sig om de vita mustacherna.

— Jäkla Loström att ha psykologisk skarpblick . . . extra smörgåsbord . . . extra anledning . . . jojo, Loström, det är inte utan . . . vill han veta det?

Loström bugade sig till tecken på att han var beredd på förtroligheten.

— Jo, det är så att jag i dag har avgått från min tjänst i Kanalverket . . . avgått med pension, förstås . . . jag är nu friherre . . . förstår han, Loström . . . och nu ska friheten firas . . . han förstår — kila nu kvickt efter läckerheterna!

Loström bugade sig och kilade och kom i sinom tid tillbaka med en väldig bricka, på vilken alla den relativa kristidens läckerheter lyste och tronade . . . och så kom allt det våta . . . och så kom biffen . . . och kaffet och konjaken . . . och groggarna . . . Loström var i sitt esse och hans gäst åt och drack och mädde gott och prisade sin nyvunna frihet och skojade med Loström.

Byråchefens nota gick på 30 kronor och Loström fick en hel femma i dricks innan byråchefen på något ostadiga ben reste sig från bordet.

Loström bugade sig och sa:

— Jag tackar och ber att få önska byråchefen god vila efter ett gott dagsverke i statens tjänst.

— Tack, Loström, vi träffas nog igen . . . jag tittar väl hit nån gång . . . man har ju sin lilla pension, som inte är så liten, förresten, hähä . . .

— Byråchefen är alltid välkommen hit, men vi träffas nog inte, för jag slutar också mitt arbete i dag . . . ja, det är sista dagen jag är i tjänst . . .

— Nä, ser man på, ett sånt egendomligt sammanträffande . . . och var ska Loström ta vägen?

— Hm . . . jag vet inte riktigt . . . men jag har en ogift syster på landet, jag flyttar kanske till henne . . .

— Mycket förståndigt . . . man ska inte bo i den här dyra stan när man är pensionerad . . .

— — —

När servitören Loström kl. 1 på natten kom hem till sin lilla ungarlysia, låg ett brev i tamburen. Han öppnade det och läste:

Servitören Karl Loström.

Fattigvårdsnämnden får härmed meddela att den beviljat Eder ansökan om intagning på stadens ålderdomshem Solhöjden. Vid inställelse skall detta brev medhavas och uppvisas för föreståndaren.

Servitören Loström stoppade brevet i fickan och började packa.

Bes.

— ★ —

Överläkare Einar Ljunggren, vilken förra året skrev en uppmärksammande artikel i Status om urogenitaltuberkulosen, har av Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos fått ett resebidrag på 3 000 kronor för att i Schweiz, Frankrike och England studera behandlingsmetoder och eftervård för urogenitaltuberkulosen, som han gjort till sin specialitet.

Friska barn från tuberkulösa hem skola få hjälp till vistelse å sommarkoloni — det gäller Stockholms län — genom en fond till vilken Stockholms läns förening mot tuberkulos skänkt ett belopp av 95 819:67. Beloppet har av föreningen ställts till landstingets förvaltningsutskotts förfogande. Utskottet har med tacksamhet tagit emot beloppet för bildande av en fond för angivna ändamål.

Bengt Cortin:

September - svampmånaden

Den läckra brunsoppen (*Boletus badius*), som gärna håller till invid tallrötterna.

Vi inleder septemberutflykten med att ge ett par små råd: insamla svamparna helst i torr väderlek! Tag lukt, syn och smak till hjälp vid identifieringen! Rensa svamparna samma dag de insamlats! Få de ligga orensade över natten, går masken i dem och förstör mycket, som eljest varit användbart.

Och därmed rustar vi oss för septemberjakten. Vi tar en rymlig korg på armen och en svampkniv i fickan och så ett smörgåspaket och en termos.

Till aktuellt svampnytt hör nu den rynkade tofsskivlingen, en markväxande, champinjonliknande art, som emellertid lätt kan skiljas från de svartbrunsporiga champinjonerna tack vare sitt rostbruna sporstoft. Den välkända släktingen, vanligen kallad föränderlig tofsskivling, är som tidigare nämnts en stubb-svamp. Den växer rikligt för närvarande — så kasta ett öga på björkstubbarna! Där trivs den vanligen bäst. Resultatet kan i lyckligaste fall bli en full korg enbart med denna svamp, vilket beror på dess rikliga förekomst.

Kantarellkännaren bör lära sig svampen nummer två, den bleka taggsvampen, som liknar vår vanliga kantarell, men har taggar på hattundersidan. Närliggande art är den rödgula taggsvampen, som också bör sökas under denna tid.

Med varje ny svampvecka följer massor av nya svampar. Vi är med andra ord inne i svampsäsongens eldorado. Sopporna kulminerar som bäst — och varje dag blir en fest. Bland de

främsta sopprepresentanterna står Karl Johan, också känd under namnet stensopp. Men han kan omge sig med ett flertal skurkaktiga släktingar, varför ni bör ha ett par små råd i minnet för att undvika misstag:

Kom ihåg att förkasta alla rörsoppar med röda pormynningar och ett rött ådernät på foten!

Se upp för den oätliga gallsoppen! Den avslöjas bäst genom ett smakprov.

Andra goda soppar vid denna tid är sandsopp, strävsopp och sammetssopp. Dessutom har vi den här ovan avkonterfejade brunsoppen, en förstklassig matsvamp, rätt lik Karl Johan, men med något blånande kött vid brytning. Karl Johanssvampen har oföränderligt vitt kött; endast under hatthuden kan det stöta något i rödbrunt.

Den här tiden kan vi alltså travestera på den glada refrängen "Vi som vill opp opp opp"

med orden: Vi vill ha sopp sopp sopp!

Men vi ska också göra jakten blodig och koncentrera oss — i varje fall som nybörjare — på blodriskorna, vår svampfloras skötebarn. Få svampar kan tävla med dem i fråga om aromrike-dom. Håll bara i minnet att blodriskan har en morots- eller tegelfärgad saft provianterad i sitt inre; därmed är ni på den säkra sidan. Blodriskan är nämligen i ensamt majestät beträffande denna färgade saft. Se upp för de "mjölkande" riskorna! Deras saft innehåller ett giftämne (undantag mandelriskan), vilket emellertid kan extraheras genom ett vattenavkok omfattande fyra minuter. Det spad, som då bildas, bortslås.

Under riskjakten — som kan vara riskfylld! kan ni träffa på en del andra spröda, ej saftförande svampar. I denna stora grupp

Ett exemplar av stolt fjällskivling — i ett något underligt, och onödigt, arrangemang.

— kremlornas — finns det många läckerheter, bl. a. mandel-, kant-, ägg- och vinkremlan. Kom bara ihåg att alla miltsmakande kremlor är ätliga och att de pepparvidande ska förkastas på växtplatsen, så övervinna ni alla besvärigheter beträffande detta artrika släkte.

Man får inte heller förglömma färtickan och den vårtiga röksvampen, bägge mycket användbara svampar. Röksvampen är en av våra näringsrikaste svampar med ända till 25 % äggvita. Tyvärr går den inte att "magasinera" för vintern, vare sig som saltad eller torkad. Därtill passar i stället den alltigenom hårdköttiga färtickan. Den är god också som råkost — unga exemplar! —, vilket det vegetariskt sinnade bör lägga på minnet.

I svampskogen bör följande rensningsregel läggas på minnet: den första rensningen — grovrensningen — bör ske redan på växtplatsen! Då bidrager man i någon mån till svamparnas återväxt och slipper också ifrån alla förargelser vid hemkomsten med maskbemängda eller insektsangripna svampar. Kom ihåg att endast avlägsna svampfoten, ifall den är seg eller träig. I de flesta fall är den fullt matduglig och får under nuvarande förhållanden — ej stryka på foten.

Vid septemberutflykten är det inte alls säkert att "all vår början bliver svår". Början kan i stället göras med ett fynd av den stolta fjällskivlingen (se bilden!). Den växer nämligen i utkanten av skogen, med andra ord i skogsbrynet, och dess stolta utseende uppmärksammas på långt håll. Vid den fortsatta promenaden gäller turen kanske den höggula fingersvampen, även den en magnifik uppenbarelse i kung Fungus rike. Vi är nu mitt uppe i svampsäsongen och svamparna växer faktiskt som svampar ur jorden.

Det gäller emellertid att inte stå "rådvill". Det gäller i stället att noga studera sin svampbok. Följ noga detaljbeskrivningarna på varje svamp! Endast genom ett flitigt studium blir man en säker artkännare. Läs för övrigt anvisningarna för varje svamp, där säkert individuella råd lämnas. Lagg alltså märke till svampens konsistens och form, färgen på sporpulvret, svampens storlek o. s. v.

Samla i ladorna — samla i burkarna! Ett rikt förråd i skafferi kommer att uppskattas i vinter.

Vår gemensamma utfärd börjar emellertid att lida mot sitt slut. Men innan dess har vi gjort ett fynd. Hyacintlik står den utsökt läckra fjälliga bläcksvampen och den förekommer på sina håll frikostigt. Bland höstens svampar räknas också blåmusseronen och honungsskivlingen. Blåmusseronen växer gärna i stora grupper eller ringar under gran och honungsskivlingen uppträder litet varstans som trädparasit, för övrigt en av våra ogästvänligaste skadegörare här i landet just som skogsskövlare.

Till sist några små råd för svamphamstrare: torkad svamp bör vattläggas helst dagen före anrättandet i minsta möjliga vattenmängd. Däri sväller svampen under natten och svampmusten tillvaratas därför vid tillredningen, helst för stuvning.

För saltsvampen gäller följande: svampen bör vattläggas i flera gånger ombytt kallt vatten för att utdraga saltan. Göm dessa små tips till i vinter — även om det är långt hädan och dit.

F.ö. bör följande beaktas: förkasta svampar med slida vid fotbasen, likaså de, vilkas hattöversida är beklädd med mjuka, löst liggande skinnparier (flugsvamparna!).

Förkasta alla ägg- och röksvampar, vars kött övergått till gult eller brunt!

Kom ihåg att mask- eller snigelätta svampar kan vara giftiga! Snigeln har nämligen en helt annan tarmkanal än vi människor!

Erik Nilsson:

SOMMAR- FUNDERINGAR

Funchal den 10 juni 1947.

Det här tycks bli en händelserik dag, om den fortsätter som den börjat. Man hade knappt hunnit gnugga sömnen ur ögonen, förrän den första bilen med besökare infann sig. "Carvalho Araujo" kom in vid 7-tiden på väg från Lissabon till Azorerna med några hundra hemvändande azoreaner ombord. Om man så tar i betraktande att vår Madre Superiora är från Azorerna, står situationen genast fullkomligt klar för var och en.

Azorerna vet jag föga om annat än att de varit amerikansk flott- och flygbas under kriget, att där finns varma källor, och att apelsiner och ananas som kommer därifrån är större än våra här. De azoreaner som då och då passerar här verkar rika och excentriska, men det är förstås bara gräddan man får se; de andra stannar hemma. Portugisiskan de talar påminner mycket om franska. Dagens resenärer har pilgrimmat till Fátima eller deltagit i festligheterna i Lissabon med anledning av att 800 år förflutit sedan staden erövrades från morerna. En och annan kan ju också ha rest av andra skäl.

De första besökarna anmäldes på mitt rum lagom till morgonkaffet. Anmälandet tillgick så att Madre öppnade dörren, knackade på den och sade: "Dá licença?", och då hela sällskapet — varav en manlig och en kvinnlig läkare, som senare framgick av presentationen — redan befann sig inne i rummet, behövde jag aldrig fundera på om jag skulle ge mitt tillstånd eller ej. Första tiden retade jag mig mycket på denna läkarnas och personalens oförsämdhet att släpa in främmande människor på rummen, utan hänsyn till patienterna. Nu tar jag det lugnare. Känslobrott är ej bra för levern, påstår engelsmännen, som alltid klagat över sin förbaskade lever. Och jag vill inte ha någon förstörd lever, det är alldeles tillräckligt som det är.

Det hör till saken att jag ligger till sängs några dagar för en smärre åkomma. I vanliga fall brukar "inspektionen" passa på att gå runt och titta i skåp och lådor på ens privata rum, medan man själv sitter fastlåst i matsalen. 1:a klass — rummen är onekligen ganska eleganta, varav följer att de måste visas för varje någorlunda betydande besökare. Dessutom vet systrarna att det råder mönstergill ordning i mina lådor och skåp och demonstrerar dem därför såsom bevis på *patienternas* höga standard, fast de väl egentligen endast bevisar *min* standard.

Denna gång var det mera komplicerat, eftersom jag själv var tillstädes för att bevaka mina fri- och rättigheter. Det blev presentation och konversation om Madeira contra a Suécia, en titt på badrummet med den förargligt nog spräckta rakspegeln och en trevande blick av Madre mot byråladorna — men inte mer heller! Därpå studerades radion (antagligen på grund av familjeporträttet som står ovanpå), kaktussamlingen och utsikten, varpå herrskapet tackade och avtågade. Jag fortsatte mitt avbrutna kaffedrickande och gick sedan upp för att raka mig, ty det hade kommit ytterligare två billaster.

Jag hade precis hunnit skrapa över skäggväxten en gång och tvåla in mig för efterräkningen, när nästa uppvaktning kom. Att stänga badrumsdörren hade varit lönlöst, ty om något har dragningskraft på Madre, så är det stängda dörrar och låsta

lådor. Sålunda stod jag öga mot öga med två herrar och en dam plus Madre, som jag faktiskt tycker det är opassande att kalla "dam". Den ene mannen var fet och jovialisk, den andre mager och skarpsinnig. Damen såg ut att vara omkring 30, bar glasögon och var klädd i grönt. Alla såg vänligt intresserade ut, alldeles som de söndagspromenerande farbröderna hos aporna i Zoologiska Have i Köpenhamn.

Madre gjorde en gest mot den jovialiske och presenterade honom som Governador Civil (d. v. s. ung landshövding) i Ponta Delgada på Azorerna. Om de andra två var nånting, så var det tydligen ingenting att tala om vid sidan av en landshövding, ty Madre förbisåg dem helt och tittade i stället uppmuntrande på mig.

Direkt blyg är jag inte, inte ens vad man kallar reserverad. Men jag har aldrig varit förtjust i att ta emot landshövdingar i mitt badrum, iförd pyjamas och med raktvål upp till öronen. Inget ont om pyjamasen jag bär idag; den är snygg, himmelsblå med mörka ränder, och sitter hyggligt gör den också. Jag har tagit emot lärare och examenscensurer i pyjamas utan en blinkning, men den gången kom det inte så oförberett. I dag blev jag så tagen på bar gärning, att jag för ett ögonblick stod mållös.

Dock bara för ett ögonblick. Min pojkaktiga charm och otvungna naturlighet — ett par av mina mest intagande egenskaper — räddade mig. Jag strök med handduken bort lite tvållödder från nästippen, bockade mig artigt och sade, att det var "roligt att träffa en så högt uppsatt herre — ja, med tanke på omständigheterna, mycket roligt, varpå alla fyra brast i gapskratt, och jag var situationens herre.

Efter denna befriande inledning utspann sig det stående samtalet om hälsan och Madrias goda klimat och Sveriges mindre goda klimat o. s. v. Landshövdingen berättade om sina intryck från kryssaren "Gotlands" besök i vintras och fällde älskvärda ord om officerare och kadetter, och därmed tycktes ritualen vara avklarad, ty han önskade mig god bättring och drog sig bugande och leende tillbaka ur badrumsdörren, följd av den skarpsinnige och damen i grönt. Ingen av dem hade sagt ett ord.

Då de alla gått, återgick jag till rakningen. Av någon anledning skar jag mig på flera ställen, så jag nu ser knivskuren ut, trots att jag bara är avhyvlad.

När jag skriver detta, ligger jag raklång på rygg med blocket i min uppsträckta vänstra hand — inte särskilt bekvämt. Jag erinrar mig vad en humoristisk resebrevsförfattare skrev för ett 40-tal år sedan. Jag har ej sökt giva dessa flyktiga alster något mera litterärt yttre, de ingå, med en del uteslutningar, tämligen precis sådana jag satt ihop dem på ångbåtsdäcket eller mulåsneryggen, i skuggan av kanariska palmer eller på taket av Londons omnibussar. Ett ordentligt skrivbord har intet av dem haft till underlag. Därav ojämnheterna." En hallstol torde väl vara något bättre än en åsnerygge, men den senare gör säkert djupare intryck, både på skribenten och läsaren. (Måntro någon är fräck nog att undra, huruvida jag inte trots allt ligger på en åsnerygge.)

De spår min penna avsätter på papperet påminner om hebreiska källskrifter av apokryfiskaste slag. Jag kunde inte själv tyda allt, om jag inte visste vad där ska stå. Renskrivningsresultatet kommer snarare att bli en tolkning än en avskrift. Min skrivmaskin är t. v. blott en vacker dröm.

Det är ganska skönt att ligga ibland. Inte månader och år av nödtvång utan en och annan dag frivilligt, som jag gör nu. Man har tid att ägna sig åt sådana angenäma sysselsättningar som att tänka, fundera drömma eller vad ni vill kalla det. Jag finner en nästan sybaritisk välust däri. Som uppegångare är man slav under nationen och hinner sällan tänka, i varje fall inte på

annat än att hakan är välrakad, slipsknuten perfekt och tåhåttorna spegelblanka samt att man infinner sig i tid till måltiderna.

Hur annorlunda en sådan här dag i sängen! Man låter kroppen domna bort och ger tanken fria tyglar. Separationen mellan kropp och själ blir ibland så påtaglig, att man tycker sig kunna bevisa den som en realitet. Vissa vetenskapsmän påstår, att människan om en miljan år — nota bene om Tellus alltjämt existerar — kommer att utgöras av en starkt utvecklad hjärna (omgiven av ett skalligt skal) och en maskliknande kropp. Människoslätet skulle kunna påskynda utvecklingen genom att intaga sängläge. En dylik åtgärd hade dessutom det goda med sig att all krigföring — utom möjligen kuddkrig — bleve omöjliggjord, varför världsfredsfrågan samtidigt vore löst. Om man skulle vidarebefordra tanken till F.N:s säkerhetsråd?

Ofta dåsar och halvsover jag på dagen, så att jag ej kan sova på natten. Under dylika nattliga vaktimmor brukar jag tänka ut exempelvis sådana här brev. Hjärnan är då en mottagare för ultrakorta vågor eller ett universalredskap, med vilket man kan bygga de sinnrikaste konstruktioner av flyktiga infall på det undermedvetnas okontrollerbara men fasta grund. Man är i sådana stunder geniet som överskådar tillvaron i blixtljusbelysning, man löser det olösliga med mästarens lätthet. Man lägger ord till och och mening till mening i det fulländade prosastycke, som man skall skriva redan i morgon dag. Det går som en dans, äs så enkelt som ingenting.

Tyvär blir det heller ingenting, ty när man griper till pennen nästa dag, har man glömt det mesta, om inte alltsammans. Det har sjunkit till det undermedvetnas botten, för att flyta upp en gång när den tiden kommer. Om den tiden någonsin kommer.

Nu rubbades mina cirklar av att min vän Rodrigues kom inklivande. Det kan antingen innebära brev eller månadsräkningen, lyckligtvis i övervägande flertalet fall det förstnämnda, och därför kallar jag honom min vän och hälsar honom med glädje. Även om han såsom nu skulle råka trampa rätt igenom min spindelvävssköra tankegång. Han kunde ju inte veta det.

I dag var det brev, i singularis, samt dagens tidning "Diario de Noticias" för den 10 juni året 1947 i den gregorianska kalendern. På tal om kalendrar — tanken på en världsalmanack, som jag hört någon framföra i radio, är värd allt stöd den kan få. Som det nu är finns väl knappast en dag som ej är helgdag någonstans på jordklotet. Teoretiskt skulle en semesterfarare kunna fara jorden runt utan att få se folk i arbete. Särskilt stora är chanserna f. n. med Wigforss-dagarnas allt vidare popularitet. I dag är portugisisk fridag av icke kyrklig karaktär. Den 5 juni var helgdag, Kristi Lekamens dag, som firas torsdagen efter Trefaldighetssöndagen. Den 25 mars var däremot vanlig vardag, fast man tycker katolikerna borde ha större anledning än vi att fira Marias bebådelse.

Den 10 juni kallas den "port. rasens dag" och är helgdag åt Luis de Camoes, Portugals nationalskald, vilken det vore skandalöst att inte ägna några rader i dag. Det heter om honom att "få, ytterst få skaldar har funnits som kunnat jämföras med honom och större än honom ingen, varken i Portugal eller något annat land." Där fick Homeros och Shakespeare m. fl.!

Camoes föddes 1524 och dog den 10 juni 1580 efter ett äventyrligt liv, som dock ej kan mäta sig med hans odödliga verk, "Os Lucidas." Det är ett jättepos i 10 sånger med ett otal verser och handlar formellt om Vasco da Gamas upptäcktsresa till Indien. Camoes har emellertid på ett mästarellt sätt disponerat handlingen så att han blivit i stånd att återge varenda detalj i Portugals ärorika historia från grundläggelsen och fram till hans egen tid. Detta är unikt, inget annat folk kan skryta av att ha

(Forts. å sid. 20.)

Jag hade väntat så länge... Du skulle kommit så många gånger. Så många gånger hade mitt hjärta klappat som en stångjärnshammare i bröstet. Kommer han — eller inte. Men du hade aldrig kommit. — Och hjärtat hade fortsatt sitt vilsna klappande... Du hade varit borta länge. Långt borta — i en sjukdom. Du var ännu inte riktigt återkommen. Din kropp befann sig fortfarande under nödvändighetens slavflagg på ett sanatorium. Jag hade inte sett dig på så länge. Inte sedan du reste från Stockholm för att med hela ditt hjärta och skaparekraft låta ditt konstnärliga kunnande bli andra människors till glädje. Jag minns din egen glädje inför den väntande uppgiften. Minns den särskilt väl därför att det var så ovanligt att se dig så genomlyst av den, så uppfylld av förväntningens första skede.

— Du hann aldrig börja. Då. Du hamnade i stället där du minst av allt väntat dig. Cirklarna slöts omkring dig och du var tvungen att underordna dig, något som kanske var värre för dig än för många andra. Värre därför att över dig kretsade alltid oron likt en svart fågel, färdig att när som helst slå sina klor i dig. Jaga dig längre bort från det lugn du vid så få tillfällen kunde känna...

Och min längtan kunde inte nå dig. Dess planta skjuter i höjden ju längre tiden går. Min planta blev hög. Hotade att kväva andra plantor inom mig. Oron var den luft vari min planta växte. Hur skulle det gå? — Skulle det vända åt rätt håll eller skulle dina krafter inte räcka till. — Skräckens tid. Ängstens! Så den dag då ovisshetens mara förbyttes i visshetens salighet — du var på väg mot förbättringen... Då kom en annan oro. En som var av annan klass. Hur skulle du se ut efter den stora operationen? För min del betydde den saken lika litet som en regndroppe i en störtkur då jag visste att ditt utseende inombords

inte hade förändrat sig. — Det var för din egen del jag ängslades. Jag visste hur lätt du hade för att bli cynisk och känna dig halv.

Med allt detta — och min längtan, hade jag varit så ensam... Då kom ett litet grått telegram med tre ord. Nej, — inte de vanliga — där stod: Anländer Stockholm midsommarafton. — Sedan kom du. En signal på dörrklockan, det skrällde förresten långt in i hjärtat — och din kropp stod plötsligt framför mig. Precis så som jag längtat så många gånger att den skulle göra. Likadan som jag var van att se den. Hade jag ingenting vetat skulle jag omöjligt kunnat märka något. Din blick var lika djup — kanske djupare, ditt handslag var trofast. Inget svek låg ännu på lur i det. Din kind var mjuk, brun.

Och det var midsommarafton...

Du längtade att se Stockholm. Det var så länge sedan... och vi gick tillsammans på Vasagatan, Kungsgatan, Drottninggatan och andra gator där luften var ljum och smekte fram över oss som ett varsel om kommande blommande tider för vår ängslan att vila i. — Inte förrän då märkte jag riktigt hur mycket det förut fattats — dina steg brevid mina.

Så länge hade mitt nattläger varit ensamt. Utan ett kärt huvud bredvid. Nu behövde jag bara vända en aning på mitt eget så snuddade jag vid en kind. Jag kunde fläta in mina fingrar i en hand som låg varm över mitt hjärta, jag kunde känna din andra hand mäta mitt hjärtas slag mot min skuldra. — Jag kunde vila. Något som jag inte gjort på länge. Vila med ro, utan den kaotiska klump i bröstet som utgjort min längtan. Det var dock inte vilan i en visshet om att detta skulle bestå. Det var endast en vila i tillfället, i ögonblicket. Allting är förgängligt. Även vår samvaro skulle snart vara slut. På obestämd tid skulle vi skiljas igen. Du skulle tillbaka under flaggen ännu en tid. Sedan

(Forts. å sid. 20.)

Ett notvarp ur skärgårdens kulturhistoria

av BERTIL BODÉN

Blidö kyrka ligger vackert vid sundets strand.

"Genom ryssen, fiendens omilde hand, är mitt hus och hyble i aska lagda, och var och en rättsinnig förstår, hur svårt den skall hava, som, när trötter han kommer från skog och mark eller från havet, skall till studerkammare använda ett illa vulet rökpörte eller badstuga". Så inleder komministern i Blidö församling, Karl Fredrik Wettersten år 1819 sin klagoskrift till domkapitlet, när hans prästgård på ön Yxlan i norra skärgården jämnats med jorden. Detta utdrag säger en hel del om skärgårdsprästernas ställning vid denna oroliga tid, då de i stället för lön skulle, förutom vissa naturaförmåner, leva på avkastningen av den jordbit som kronan förlänat samt den näring de själva kunde erhålla ur havet. Det berättas också att ganska ofta mässfall inträffade på grund därav och prästen erhöll vid ett tillfälle order att "avbryta sitt trägna havsfiske". Men troligen hade nyssnämnde prelat denna nödtvugna binäring att tacka för sitt liv, eftersom han just vid tidpunkten för ryssaras våldsdåd varit ute och fiskat.

Denna skara ryssar, som gick fram över Yxlan och Blidö, tillhörde en flotta på 30 000 man, som fördelat sig i tre enheter på vardera norra, mellersta och södra skärgården, där de systematiskt härjade de yttre, oförsvarade öarna. Ännu vittnar förkolnade rester över hela Stockholms skärgård om att största delen av dess forna byar en gång varit lagda i aska. En av de få öar, som då klarade sig från besök av mordbrännarna, var

Svartlöga, ytterst i norra skärgården, en stor del till följd av den kraftiga landhöjningen, som grundat upp stränderna så att ryssarna inte kunde angöra land med sina fartyg. När de sedan gick i båtarna och rodde mot stranden, försvarades ön tappert av bakom kobborna utplacerade, säkra sällskyttnar, som inom kort åstadkom stort manfall hos inkräktarna och lyckades förvirra dem så att de avstod från vidare försök.

Den här omtalade prästgården på den en och en halv mil långa, men ytterst smala Yxlan, ligger mycket vackert på en lummig lindkulle vid en liten insjö, fordom en vik mellan tvenne smärre öar. Kyrkan, som är belägen på den större ön, Blidö, efter vilken kommunen tagit namn, brändes ej av ryssarna, troligen emedan de lär haft religiös vidskepelse därför. I stället fick befolkningen betala kraftigt tilltagna lösenpenningar för kyrkorna.

Det originella faktum att kyrkan och prästgården låg på skilda öar, berodde antagligen på att kronan ägt jord på Yxlan, som då ansågs lämplig att förläna prästen. Jordbiten lär för övrigt tagits av böndernas hemman, då bygden varit så fattig att skatten inte kunde betalas.

Från sin prästgård fick alltså komministern segla eller ro över sundet, när han skulle till kyrkan. Förmodligen blev också detta orsaken till många mässfall, särskilt under höstar och vårar då isen varken bar eller brast. Kyrkbesökarna och prästen lär också många gånger inträffat på ganska olika tider, men förr var väl tåligheten och vördnaden hos folket större och brådskan mindre, varför de alltid troget inväntade sin försenade förkunnare.

Denne prelat, vars bostad brändes, var, säger folktraditionen, vid ett tillfälle så fattig, att han inte kunde komma till kyrkan, därför att han saknade rock. Bygden fick då samla till en ny rock åt sin herde, för att åter kunna få höra Herrans ord.

I prästens förmåner ingick annars, att han erhöll viss ersättning in natura av församlingen, troligen en reminiscens från det gamla tiondet. Sätillvida skulle han varje år av varenda bonde ha en viss mängd säd, som lämnades kappvis eller tunnviss alltefter hemmanets storlek, därtill skulle vid dödsfall den eller de efterlämnade i "likstod" betala en viss summa efter antalet ägda kor. Vid julen fick prästen, klockaren och kyrkovärden "julkost", vilken de for omkring och upptog i stugorna. I prästens kost ingick då en fårbog, en stor vetebulle och ljus, och de övrigas andelar stod i proportion till deras respektive ämbetes vikt. Under resan undfågnades de kyrkliga herrarna alltid rikligen med brännvin av hemmansägarna, varför förrättningen kunde bli nog så krävande.

På juldagsmorgonen erhöll prästen och klockaren såsom arvode den kollekt som upptogs i kyrkan. Även vissa dagsverken

fick prästen räkna sig tillgodo av bygdens befolkning. Vid denna tid kunde man naturligtvis inte såsom nu beställa allt man ville ha utfört, det var långt mellan öarna och vädret varierade. Hantverkarna, som till exempel skomakare och skräddare, fick i stället komma hem och utföra sina arbeten och hölls under tiden med kost och logi tills beställningen var färdig.

En annan präst, om vilken fortfarande många historier går ute på öarna, var spelevinkern och rumlaren Möller, som var kommunens komminister under senare hälften av 1800-talet. Men liksom all muntlig tradition broderar ut och spinner vidare, är det svårt att avgöra hur pass mycket av de drastiska berättelserna som verkligen har någon grund. Emmellertid tycks han ha varit stamkund vid dåvarande krogen på Furusund, där förutom den redan då anlagda tullstationen även ett brännvinsbränneri fanns. — Det berättas, att prästen en söndagsmorgon, just kommen i båt ifrån ett stormigt besök på krogen, vid begravningsförrättningen varit så osäker på benen att han till församlingens bestörtning ramlat i graven. Samtidigt förefaller dock prelaten varit en riktig kärnkarl, då till drängens morgonbestyr vintertid alltid hörde att tidigt på morgonen hugga upp en vak i isen på viken nedanför gården, varefter prästen spritt naken rusade ut för att ta sig ett dopp. Dessutom tycks han tydligen varit en ytterst beläst man, då han efterlämnade ett stort bibliotek, som tyvärr med tidens bristande förståelse för dylika värden, snart skingrades eller brändes. Där har troligen krönikor om såväl prästgårdens som kyrkans tidigare historia gått förlorade, vilket förklarar den ringa kunskapen därom.

Man ser att det är en skärgårdskyrka.
Obs. skeppet ovanför dopaltaret.

Blidö kyrka invändigt.

Enligt folksägnet lär prelaten Möllers liv och leverne varit så stormigt, att han inte fått ro ens i sin grav. För att få frid i prästgården dränktes därför av bönderna i grannskapet komministerns rock högtidligen i viken nedanför.

År 1885 såldes prästgården på Yxlan, då en ny byggts på Blidö i närheten av kyrkan. Efter att en tid ha gått genom olika händer köptes den vackra byggnaden 1897 av Carl Conrad Södergren, som nu bott där i 50 år. Den 85-åriga, ungdomligt vitale gamlingen, förevisar med stolthet de kraftiga furubjälkar, som dragna tvärs igenom huset, uppbär taket. En ovanligt vacker och rikhaltig samling av kopparbunkar pryddande kökets hyllor, vittnar värdigt om gammal kultur.

Men det finns på dessa öar fler byggnader av stort intresse från äldre dagar. Kyrkan på Blidö, vilken som nämnts undgick förstörelse genom ryssarna, slapp inte så lindrigt undan de egna församlingsborna. År 1854 revs den vackra gamla träbyggnaden, som var uppförd omkring 1660, därför "att den var för liten". Därefter murades den nya kyrkan upp runt den gamla, varför man lätt kan förstå att denna verkligen varit ganska ringa. Av de vackra skatter, som den ursprungliga byggnaden varit rik på, bevarades få. Det gamla timret användes till uppbyggnad av ladugården och stall i trakten och några av dess pelare pryder nu en före detta krog, som för övrigt står på den nya prästgårdens mark. Då och då har visserligen någon enstaka pjäs, som kommit i en förstående ägares hand, skänkts tillbaka till kyrkan, men dessa tillskott äro lätt räknade.

Däremot fick klockstapeln, också den troligen från 1660-talet, en vacker röd träbyggnad med så kallad Gustaf-Adolfshuv, stå kvar och gör fortfarande tjänst.

Men en bygds historia är icke blott dess kyrkors och prästgårdars, utan också — kanske i än högre grad — herrgårdarnas. Vid den stora rysshärjningen 1719 brändes också Blidö säteri, men återuppbyggdes kort därefter till residens åt "Herren till Blidö", som generaladjunkten greve G. R. Horn kallas på inskriften å Klockstapelns storklocka från år 1744. När lillklockan gjöts, härskade där "Ägaren till Blidö säteri" assessoren i höglofliga Commerce-collegium, K. E. Lagerheim, vilken allmänt benämndes "Presidenten", då han tjänstgjorde som president i Statskontoret. Otivvelaktigt var det denne, som gav byggnaden dess senare gestalt. Denna herrgård, tidigare kallad Fånö hemman, vars Storbbyggnad år 1925, just färdigrestaurerad under dåvarande ägarens, ingenjör Österbergs pietetsfulla hand, för-

CRESCENDO

(Forts. fr. sid. 17.)

visste man aldrig. — I en vaken tystnad njöt jag de dyrbara minuterna som vin. Utanför fönstret stod Midsommarnatten ljum och tyst. Ibland drog ett sus genom trädens kronor. Jag hörde det ända in i mitt hjärta — det var så lyhört för skönheten.

I mörkret talade dina tankar. "Är du inte rädd för mig", sade de. Du såg inte mitt leende, som med ens var fyllt av gråt, mörkret dolde det. Du kände inte den nålvassa smärta som jag kände inför frågan. Smärtan för din skull. Du såg inte heller det jag såg, den väg framför dig som skulle bli fylld av hinder och motstånd, som du till en del själv skulle sätta upp om du inte kom över den känslan att människor skyr och drager sig undan. Ditt hjärta förstörde upp människornas skygghet i klass med deras som lider av sjuklig rädsla för sådana saker.

Mitt hjärta kan inte känna rädsla för något sådant. Inte min kropp heller.

Mörkret slöt än fler tankar och ord i sitt sköte. Många ord dallrade lätt i luften, andra trängde djupt in i mitt medvetande. Allra klarast tycktes mig de ord som aldrig blevo sagda, de blevo till glasklara klanger i rymden, på tröskeln till den för-

stördes vid en häftig eldsvåda, var inte endast en av Stockholms skärgårds vackraste herresäten, utan också ett kulturminnesmärke intimt förbundet med Blidö historia.

Efter presidentens död 1813 sålde hans son 1821 säteriet till fyra Blidöbor, som då styckade detsamma. Byggnadens glanstid var nu, när den upphörde vara herrgård förbi, ty under trekvarts sekel blev den i stället bostad för fyra bondfamiljer. Dörrarna mellan de olika bostäderna sattes igen och många av de utomordentligt vackra mariebergskakelugnarna ersattes med spisar. När senare byggnaden åter kom i en ägares hand, förblev den dock i folkmedvetandet alltjämt Blidögårdsbornas Storbyggnad, med en alldeles särskild plats i deras hjärtan, genom de minnen och traditioner därifrån som knutits samman med deras eget liv.

Storbyggnaden, som från början bestod av en ganska låg, bred envåningsbyggnad med brutet tak, var timrad av grova stockar och ett förnämligt alster av äkta svensk herrgårdsarkitektur. Dess röda yttre gavs senare genom revetering ett utseende av stenhus, vilken illusion blev än fullständigare genom den ståtliga pilasterburna frontonen i nyklassisk stil på västfasadens mittsida, vars upphovsman troligen ovannämnda president Lagerheim är.

Huvudbyggnaden var på kortsidorna omgiven av två kvadratiska, röda flyglar med tälttak. Säteriet ligger för övrigt ytterst vackert inbäddat av lummiga träd och häckar, varigenom man neifrån vägen endast såg en vit gavel skymta mellan trädkronorna på backkrönet.

Blidö är genom sin leende och oerhört rika natur en av skärgårdens allra vackraste öar. Mycket ovanligt är, att som där få se lummiga lövängar översållade av blommor löpa ända ned mot öppna havet. Dessutom skiljer sig ön avsevärt från de flesta skärgårdslanden genom sin låglänta terräng.

Den andra av de bägge här omtalade öarna, Yxlan, har inte denna yppiga karaktär, utan påminner genom sina höga strandklippor, starkt kuperade terräng och skarpt inkurna vikar mera om ett Norge i miniatyr. Men också här finnas partier av yppig och storslagen skönhet, som hör till det vackraste Sverige äger av natur.

svinnande vakenheten. — Din närhet betydde mest. Den var universum. Gav kraft, tog kraft. Sökte vila, gav vila.

Men natten led mot gryningen. Jag ville den skulle dröja. Den dröjde inte. Det blev tid för uppbrott. Det låg som ett mjukt varmt skimmer över rummet innan du gick. Jag låg kvar där du lämnade mig. På gränsen till drömmens rike.

Nu har du gått och jag är ensam. Ändå är du kvar inom mig, din närhet är ännu inte utplånad. Hur underligt allting ändå är. En kort stund, och allt som är blir förgånget, är förbi. Att fånga evigheten i en minut lyckas ibland, vid kanten av brunnen. Sådana evigheter är livets flöden, men man får inte förvillas och störta i djupet.

Jag stiger upp till mitt fönster. Gryningen börjar draga vita streck vid horisonten. Gräset står blekgrönt i det ljudlösa skendets sekunder. Syrenträdet tunga grenar hänga av klasarnas tyngd. Allt är dröm och saga. Overklighet. Drömligt svalt.

Gryningsstrecken flamar ut till breda floder över himlen. Nu är den timma då färgerna börja vakna — och fåglarna.

Då slår den första undertonen av smärta sitt iskalla slag i mitt hjärta. Vad skall hända? Skall skönheten förbytas i ångest. Är evigheten så snart förbi? Nu blommar jorden — nu blommar mitt hjärta ... Men då jorden blommat slut ... då isen kommer ... vad händer då?

Slå dig till ro mitt hjärta. Ängslas inte i förtid. Allt sker utan ditt vilnsna klappande. Nu vill jag sova mot en ny dag. Glädje eller besvikelse. Allt vill jag bära för din, och denna enda midsommarnatts skull.

SOMMARFUNDERINGAR

(Forts. fr. sid. 16.)

hela sin historia komprimerad i ett enda poem. "Hela historia", därför att vad som hände efter 1580 vill man inte gärna höra talas om.

Os Lusíadas har översatts till franska inte mindre än 14 gånger, till eng. 10, tyska 8, spanska och italienska 7 gånger, till latin, polska, ryska, hebreiska, grekiska, holländska, danska, kinesiska och arabiska. Det är en gåta varför dikten ej översatts till svenska. Vi brukar väl ej vara rädd för utländsk propaganda, om den räknas till världslitteraturen. Har de svenskportugisiska relationerna under seklens lopp varit så svaga att ingen skald funnit det mödan värt att ge sig i kast med Camoes? Kanske han introduceras i Manhem en vacker dag genom den nya, utmärkta port. filmen om honom.

Senare. Dagen lider mot sitt slut. Inget mer tycks hända. Snart tändes de tusenden vita och röda lampor som illuminerar kyrkan i Santo Antonio och vägarna upp i bergen där bakom. Snart dundrar "bombarna" och hornmusiken och fräser och sprakar fyrverkeripjäserna. Snart har tusentals människor samlats för att sjunga och larma och dricka vin och äta lök natten igenom. Det är juni, de ständiga festernas månad. En maskin har bullrat hela dagen strax nedanför sanatoriet. Jag kan inte se den, men jag har frågat initierade personer och fått veta, att det är tröskningen som har börjat. Tröskverket är av enklaste slag och drives med handkraft. Ljudet förledde mig att tro att det var en cementblandare. Nu får man höra den visan två månader framåt. Förutom det vanliga, kor, höns, hundar och barnskrik. När de utsvultna byrackorna tjuter på nätterna, låter det som tröstlös barngråt. Ett trevligt ackompanjemang till vakande själars vända.

Erik Nilsson.

ÅKERLUNDS

Så bra som kläder kan bli!

LULEÅ

2120 Telefon 2120

Begär därför
»BERGSHUD»
nästa gång
Ni halvsular
skorna!

Tillverkas av:

AB. WILH. GRÖNVALLS LÅDERFABRIK
ANGELHOLM

Lappgubbens Liniment

En god hjälp mot värk. Lagligen skyddat. 2:75 per flaska, 2 flaskor portofritt.

Tekniska Fabriken JAHO

UMEÅ

Tel. 2354

När Eder cykel eller motorcykel

skall repareras eller renoveras
kom till oss!

Omborringar, svetsning och sprutlackering samt allt vad till branschen hör utföres av skickliga fackmän!

CYKEL & MOTORCENTRALEN

Garnisonsgatan 28, Boden. Tel. 1925.

Filial: Kungsgatan 10. Tel. 2223.

KUNGS

LIVSMEDEL OCH SKEPPSHANDEL

Inneh. LEMON o. STEDING

Kungsgatan 8 - LULEÅ - Tel. 4324, bostad 2510

Kött-, fläsk- och charkuterivaror
Sprit, Tobak, Cigaretter, Proviant
Däcks- och maskinförnödenheter

Vår strävan: BÄSTA MÖJLIGA KUNDSERVICE

På förekommen anledning

få vi påpeka att korrespondens rörande De Lungsjukas Riksförbund eller Tidskriften Status icke bör adresseras till någon av Förbundets funktionärer personligen utan till Förbundet, resp. tidskriften.

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND.

Konditori BERN

Östra Storgat. 2 — NYKÖPING — Telefon 2000

REKOMMENDERAS

Beställningar - Servering

Filial: Borgaregatan 12

Telefon 2021

ÖSTERMALMS ÅKERI

EINAR PETERSSON

Kontor och garage: Kaplansgatan 5, Västerås

Telefon 300 86

Utför alla slags transporter, flyttningar m. m.

kvalitetsskor

Fox-korsetter

Tillverkare:

FOX FABRIKERS AB

BORÅS

Tel. 124 56

GEFLE METALLGJUTERI

SVEN G. DAHLQVIST.

Femte Tvärgat. 1 — GÄVLE — Telefon 4499

Utför metallgjutgods i alla rödgodslegeringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.

BEGÄR OFFERT.

J. HEDMANS

Litografiska Tryckeri

Eftr. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-, Emballagestryck m. m.

Box 690 A — GÄVLE 1 — Tel. 2892

**S. G. Larssons
LIVSMEDELSAFFÄR**

Telefon 16 52 - Gamla Berget

Falun

REKOMMENDERAS

LENHOVDA

Radiatorfabrik AB.

Tel. 88 LENHOVDA Tel. 88

Tillverkar Plåtradiatorer!

Lingblom & Eriksson

SNICKERIFABRIK

Tel. 28 KORSNÄS Tel. 28

Tillverkning av Möbler, Byggnads-
snickerier och Butiksinredningar
m. m.

LÅGA PRISER OCH
SNABB LEVERANS

I den mån det är möjligt

tillverka vi fortfarande goda kvaliteter i

TYGER och FILTER

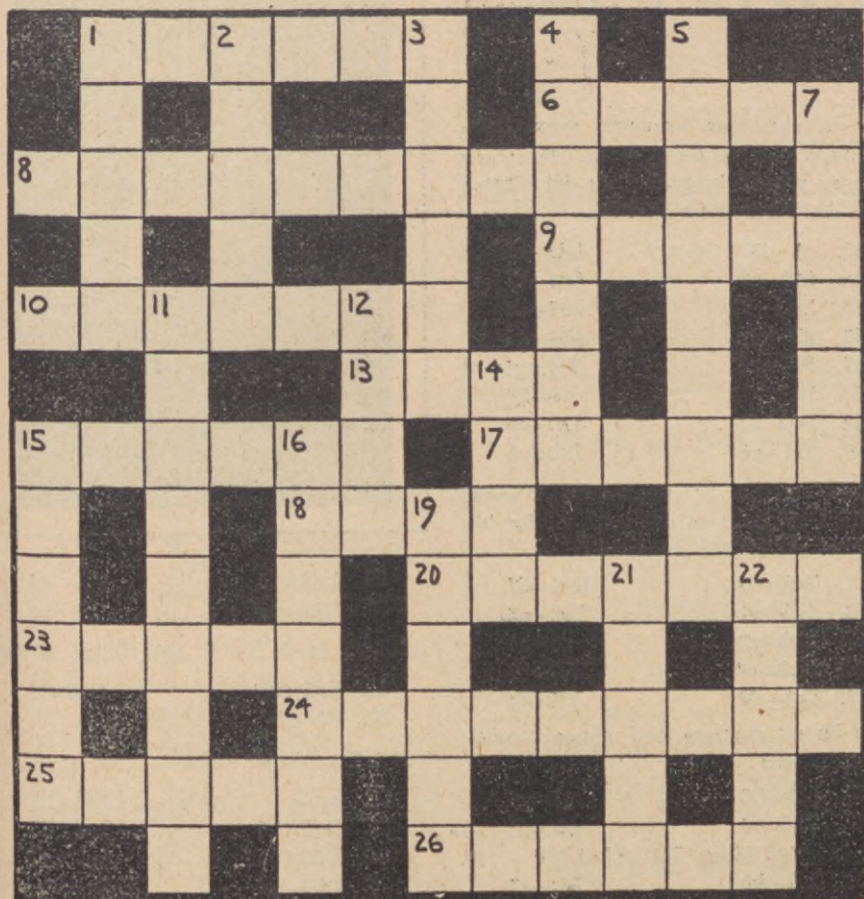
Efterfråga därför hos Eder leverantör

MATFORS YLLEFABRIKS AB:s

MATFORS

TILLVERKNINGAR

KORSORD Nr 9

VÅGRÄTT.

1. Ingenting för den verkliga realisten. (6)
6. Svensson var på teatern och såg en kriminalpjäs då hans svärmor blev mördad. (5)
8. Där Stockholms ledighetskommitté är . . . hm, stationerad. (9)
9. Vilken europé låter som ett betalningsmedel? (5)
10. "Super du efter Tiburtiustiden, då varder du vårvild och sommarvriden". (7) (Karlfeldt)
13. Stående obehag för kägel- och bowlingspelare. (4)
15. Polis, polis, potatisgris! (6)
17. Kan dryckeshorn vara, liksom bordet där det ställes fram. (6)
18. Sten Stensson. (4)
20. Finns särskild tabell för. (7)
23. Bättre mat än matställe. (5)
24. Occasion! (9)
25. Har i alla tider varit föremål för konstnärernas intresse. (5)
26. Kallas med ett simplare namn för snåljap. (6)

LODRÄTT.

1. "Landgång". (5)
2. Förvärfas genom trägen övning. (5)
3. Ger värme men betecknar även en viss kyla. (6)
4. Åbo. (7)
5. Har irte långt till doktorn. (9)
7. Görs från sidolinjen och i plenisalen. (6)
11. Ja, mine herrschaften, ik kann nicht so gut deutsch sprechen, aber ik rede mik . . . (9)
12. Centrumparti. (4)
14. Kall och hal. (4)
15. Lejondödare. (6)
16. Borde alla bovar vara. (7)
19. En nedskrotningscentral för röda blodkroppar. (6)
21. Något "profilerat" tungt och "djup och svart i skogens gömma". (5)
22. Tro och bridgekontrakt kan gå . . . (5)

TÄVLINGSREGLER.

Lösningar till månadens korsord skall — i urklipp eller avskrift — insändas till

Status red., Kocksgatan 15, Stockholm, senast den 10 oktober. Givetvis endast en lösning per deltagare.

För att komma med i prisbedömningen måste lösning märkas "Korsord 9". Och glöm heller ej att utsätta namn och adress, red. är icke klärvoajant!

Två priser, resp. 10:— och 5:— kronor, utdelas. Sätt igång och lös!

Lösningen till korsordet i nr 7

ser ut som ovan. Vilket också precis 90 % av alla lösare voro överens om. Längre trodde vi att det skulle bli rekord i rättlösande men småningom dök det upp den ena fellösningen efter den andra, tills vi fram emot granskningens slut kunde konstatera att felprocenten var ganska normal. Det underliga var att alla hade precis samma fel! 43 lodrätt, som man fått till "kilt" i stället för "kelt". Nåja, kilt finns naturligtvis också en och annan i Skottland — för att inte säga massor — men den för med sig att salig Ramses får heta Ramsis, och det trodde vi ingen skulle vilja ifrågasätta.

Pristagare blevo denna gång herr G. Erlandsson, Sanatoriet, Romanäs, som får

Re-tract-o

Bästa amerikanska kulpenna. SKF-kula. Livstidsgaranti! Fastställt detaljpris: Lyx 46:50, Standard 43:50. San-patienter o. konvalescenter få pennan sept.—okt. med 40 % rab. 2 st. franco. Retur-rätt!

Skriv- & Affärsbyrån, Postbox 531, H ä r n ö s a n d.

Sänd . . . Re-tract-o Lyx à kr. 27:65
 „ . . . Re-tract-o Standard „ 26:10

Namn:
 Adress:

Schackspalten

Red. av
E. LUNDIN

Nordisk schacktävling

har hållits i Helsingfors med deltagande från samtliga nordiska länder. Svenskar-
na gjorde goda insatser. I landslagsklas-
sen delades första pris mellan finnen Böök
och svensken Stoltz. En särspelsmatch
äger rum i oktober. I den ena av de bå-
da mästartklassgrupperna hemfördes en
överlägsen seger av stockholmaren Gun-
nar Magnusson; en glänsande come back
efter många års uppehåll från tävlings-
spel. För efterföljande parti erhöll Mag-
nusson ett skönhetspris.

Dambondespel.

B. Hult, Stockholm.	G. Magnusson, Stockholm.
1. d2—d4	d7—d5
2. Sg1—f3	e7—e6
3. e2—e3	Sg8—f6
4. Lf1—d3	Lf8—d6
5. Sb1—d2	0—0
6. b2—b3	c7—c5
7. Lc1—b2	e5×d4
8. e3×d4	Sb8—c6
9. 0—0	Dd8—c7
10. c2—c4	Sc6—b4
11. Ld3—b1	

I fråga kommer givetvis 11.Le2, men
vit vill hela tiden behålla den andra lö-
pardiagonalen och räknar inte så allvar-
ligt med att svart skall kunna diktera
fortsättningen. Men det är just vad som
kommer att ske.

11. — —	d5×c4
12. b3×c4	b7—b5!

10:— kr. och fru *Elin Carlsson*, *Edins-
vägen 11, Ektorps*, som får en 5:a. K. Post-
verket anlitats för översändandet.

Och så tacka vi för vänliga hälsningar
från när och fjärran samt önska samtliga
lösare god match med "9:an", som torde
vara betydligt knepigare.

Tävl.-red.

ALLT VÄL.

— Hur sitter min nya dräkt bak,
Arvid?

— Jo, den sitter utmärkt. Ingen kan
tro annat än att du ser bra ut framifrån
också.

Ett ur strategisk synpunkt synnerligen
intressant bondeoffer — om det antas
kommer svart i besittning av det viktiga
fältet d5. Vit avböjer inviten.

13. c4—c5	Ld6—e7
14. Sf3—e5	Lc8—b7
15. Dd1—b3	a7—a5
16. a2—a3	Sb4—d5
17. Sc3—e4	Sf6×e4
18. Lb1×e4	f7—f5!
19. Le4—f3	Le7—f6
20. Tf1—e1	Lf6×e5

Detta avbyte är visserligen tvunget
till följd av hotet c6, men att vit får lö-
parparet spelar här ingen roll.

21. Te1×e5	Dc7—d7
22. Ta1—e1	Ta8—e8
23. Lb2—c3	a5—a4
24. Db3—c2	Lb7—c6
25. Lc3—d2	Tf8—f6

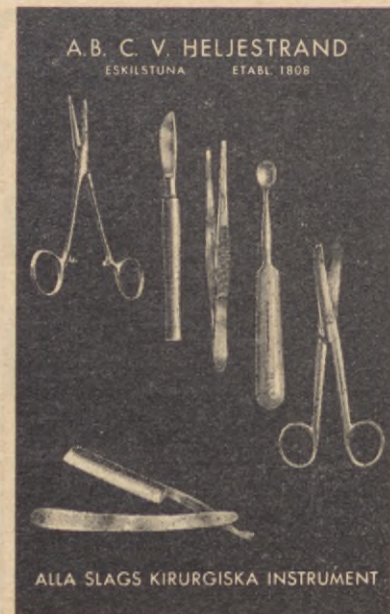
Inleder ett angrepp med många kombi-
nationsfinesser.

26. Lf3—h5	g7—g6
27. Lh5—f3	g6—g5!

På 28.L×g5 följer Tg6 29.Lc1,Sf4!

28. Lf3—h5	Te8—e7
------------	--------

Detta offer är dock inte korrekt; Tef8
för att på L×g5 spela Dg7 kunde ha för-
sökts.

ALLA SLAGS KIRURGISKA INSTRUMENT

29. Ld2×g5	Te7—g7
30. Dc2—d2	h7—h6

Härpå är 31.L×h6 det riktiga svaret.

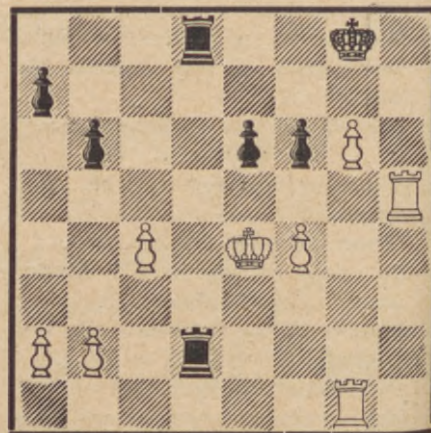
31. Lg5×f6?	Sd5×f6
32. d4—d5	

Det finns inget försvar.

32. — —	Sf6×h5
33. Dd2×h6	Lc6×d5
34. Dh6×h5	Ld5×g2
35. Dh5—h4	Lg2—h3+

Uppgivet.

Matt eller inte matt?

Följande ställning uppkom i partiet
Gudmundsson—Lundin i Helsingfors-tur-
néringen. Svart vid draget spelade Td2—
d3, varpå vit kände sig föranlåten att ge-
nast ge upp. Var detta nödvändigt?

A.-B. S. MOSER SKROTLAGER

Köper och säljer

JÄRN- och METALLSKROT

LAGER: Pipersgatan 34

Stockholm. Tel. 50 26 13

ESKILSTUNA

RESTAURANT

FUXENEkvallsgatan 1—3, Eskilstuna
Tel. 350 30Rekommenderas för sin goda mat
och humana priser!**Sven Hillman**

BYGGNADSFIRMA

Carlavägen 26, Eskilstuna
Tel. 332 36 och 360 98Byggnadsarbeten av alla slag ut-
föres, såväl ny- som ombyggnader**Esso Bensinstation**Kungsvägen 9. Tel. 306 94.
I bostaden 351 03.Innehavare Einar Andersson
ESKILSTUNA
BENSIN. OLJOR.
Fullständig service**Västermalms Livsmedel**

(Ebba Gustafsson & Co)

Franzégatan 35 — Telefon 337 17

FÖRSTKLASSIGA VAROR.

STOR SORTERING

FALKÖPING**Bröderna Wahl A.-B.**

FALKÖPING

Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148

Disponenten 902

**GYNNA
STATUS
ANNONSÖRER****FALKÖPING**

BETALD ANNONSPLOTS

FALUN

Vänd Eder med förtroende till

Falu Begravningsbyrå

Telefon 278

Ombesörjer allt i branschen. Även till
landsorten. — Filial: Svärdsjö. Tel. 71.**FELLINGSBRO**

BETALD ANNONSPLOTS

GÄVLE**BUSS-CAFÉET**

(FULLSTÄNDIG KAFÉFÖRELSE)

Gävle Tel. 6573

OBS! Även till avhämtning och
utskickning.**FOLKETS HUS-
RESTAURANGEN**

GÄVLE

GOD MAT i trivsam miljö

Öppen: Vardagar kl. 9—22
Söndagar kl. 13—22LUNCH: Vardagar kl. 9—15
Söndagar kl. 13—18**GÖTEBORG**Alos självklistrande
KUVERT, KORTBREV,
AVLÖNINGSPASAR

Ensamtillverkare:

A. LINDGREN & SÖNER
Göteborg**HALMSTAD****MALCUS****Spiralborr
och verktyg**av svenskt kvalitets-
stål tillfredsställa de
högsta anspråk
på skärhastighet,
precision och
hållbarhet. Stort
lager av alla
förekommande
dimensioner
och typer.**A.-B. MALCUS HOLMQUIST - HALMSTAD**Undvik onödiga obehag vid camping-
utflykter genom att använda**ORIGO CAMPINGSÄNGAR**

Vikt endast 3,5 kg.

Försäljas av alla välsorterade sport- och
järnaffärer. — Tillverkas av**ORIGOVERKEN, Halmstad**

Telefoner: Halmstad 235 och 4235.

**MASKINER och VERKTYG
för TRÄINDUSTRIN**

levereras av

ING.-F:A ALB. J. WAHLBECK
H A L M S T A D
Tel. 952

BETALD ANNONSPLOTS

HÄLSINGBORG

BETALD ANNONSPLOTS

JÖNKÖPING MED
OMNEJD**June-Munktell
Marinmotor**

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIKJönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897.**ABRAHAMSSONS Snickerifabrik
SMÅLANDS TABERG**

Tel.: 77 och 277 fabriken, linjevälj., 8 fabrikör Arnold Abrahamssons bost., 180 fabrikör Hans Abrahamssons bost., 76 fabrikör J. H. Abrahamssons bost. Tillverkning av alla slags byggnadssnickrier, hyvl. och ohyvl. trävaror. Försäljer: PLYWOOD, MASONITE, TREE-TEX, ANKARBOARD m. m.

BETALD ANNONSPLOTS

BETALD ANNONSPLOTS

KIRUNAAlltid färska BAKVERK
CONDITORI BRÄNDA TOMTEN
(PAUL LAVÉN)
— Tel. 109 —
TÄRTOR — EFTERRÄTTER**KOLSVÄ**

BETALD ANNONSPLOTS

KUNGSÖR

BETALD ANNONSPLOTS

KÖPING**VID VAL AV MÖBLER**
vänd Eder med förtroende till
STIL-MÖBLERTel. 13 30 Schelegatan 31 Tel. 13 30
KÖPING**NYA KONDITORIET**
Österlånggatan 8 Tel. 528
KÖPING

Rekommenderas!

MANUFAKTURLAGRET
GUSTAF PETTERSSON, KÖPING
Telefon 629

God sortering i arbetskläder, skinnvaror, tricot- och yllevor för herrar, damer och barn.

LINGHEM

BETALD ANNONSPLOTS

LULEÅ**LULEÅ KEMISKA TVÄTT**
Smedjegatan 24 Telefon 14 66
LULEÅ**KEMISK TVÄTT — ANGPRESSNING**
Ring Ni, så hämta vi!**BRUNNSBORRNINGAR**
utföres av
Borrförman H. BJURSTEN
Box 524 - Luleå - Tel. 3191Luleå Fiskförsäljningsförening
u. p. a.
Tel. 26 49 LULEÅ Tel. 26 26Dagligen färsk fisk, färska renstekar
och fågel under säsongen.**LULEÅ****Bröderna Hedlund**

TILLVERKARE AV:

VIBRO-BLOCK

Tel. 11 04 LULEÅ Box 20 18

NORRÖPING**12,000 hushåll**samarbetade under
1946 i Konsum för att
hålla hushållskostna-
derna nere.**Automobilfirma KNUT BJUHR**
Norra Strömsgat. 19 - Tel. 270 50, 296 30
Auktoriserad Ford- och traktorförsäljare
— Verkstadsrörelse —**FALKS KONDITORI**
V. S:t Persgatan 26 — Telefon 212 97
Egna tillverkningar av högsta klass.**KONDITORIVAROR**
Tärtor förmedlas över hela Sverige.**MORANNAS**
HEMBAGERI & KAFFESTUGA
Hospitalsgatan 23 — Norrköping
Telefon 222 66.
Beställningar mottagas tacksamt!**GOTTBRÖD**
från
GEWES KONDITORI
Tel. 322 52 Inneh. B. Reng. Tel. 322 52
V. S:t Persgatan 15 — Norrköping

BETALD ANNONSPLOTS

NYKÖPING**JÄRNVÄGSBUFFÉN**
Centralstationen NYKÖPINGServering av:
GODA SMÖRGÅSAR, KAFFE
THE och CHOKLAD, PILSNER
och LÅSKEDRYCKER.

NYKÖPING

SÖRENS

Frukt- & Blomsterhandel

Stocholmsvägen 1

Tel. 3390

Tel. 3390

NYKÖPING

Vänd Eder med förtroende till

**JOHANSSONS GLASMÄSTERI
& RAMAFFÄR**

Tel. 2791 Östra Storgatan 10 Tel. 2791

NYKÖPING

A-B Fotoramar

REKOMMENDERAS

Hemgårdsvägen 8

Tel. 2466

NYKÖPING

Tel. 2466

Gummicentralen

Telefon 796

Telefon 796

Trädgårdsgatan 53

NYKÖPING

N. J:s LIVSMEDEL

— allt i matvaror på ett ställe, speci-, bröd- och mjölkaffär.

Tel. 2013

Borgaregatan 12

BETALD ANNONSPLATS

SKÖVDE

JÄRNVÄGSHOTELLET

Skövde

(Inneh. fru N. Andersson)

1:a klass Hotell & Restaurant
REKOMMENDERAS

— Fullständiga rättigheter —
Nyrenoverade rum, rinnande
varmt och kallt vatten.

— Moderata priser —

SUNDSVALL

Järnkonstruktioner och Smiden
för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad
Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL

**AB BENGT ANDERSSON
MANUFAKTURAFFÄR**

STORGATAN 17

Tel. 3311

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP
avhåller å Bergsäckers Travbana Sundsvall, travtävlingar c:a 30 söndagar under Mars—Oktober 1947. Totalisator.

Restauranter, Högtalarmusik.
Tel.: Kontoret 4270. —Banmäst. 5330.

BETALD ANNONSPLATS

SÖDERTÄLJE

**Qvidings Bageri
& Konditori**

Villagatan 9 - Tel. 319 12

Filial: Storgatan 5

Tel. 317 76

UMEÅ

**UMEÅ TEGELBRUK,
Bäckström & Co.**

Box 5, Umeå 1.

Tel. kontoret 570

bruket 126

VÄSTERÅS

Runes

KONDITIONÄR
VÄSTERÅS

Emausgatan 29

Tel. 389 70

VÄSTERÅS

Borås Lagerbod

Tel. 327 49 Stora gatan 7 Tel. 327 49

Specialité:

Strumpor - Trikä - Arbetskläder

Edlings

Speceri-, Konserv-
o. Fruktaffär

Smedjegatan 15

Telefoner: Butiken 302 80, Kontoret 309 80

Gör ett besök i
Väfors Frukt- & Grönsaksaffär

Smedjegatan 13

VÄSTERÅS

Telefon: 385 42

(Ny inneh. S. Amnéus)

OBS! Fruktkorgar arrangeras.

VARGBO HANDELSTRÄDGÅRD
Telefon 312 32

Blomsterhandel, Stora gatan 86. Tel. 305 61
Utför alla slags Binderier och Blomsterkorgar omsorgsfullt, Årstidens krukväxter och lösa blommor i stor sortering och till billiga priser.

ÖREBRO

Henrikssons

TEKN. FABRIKS A.-B.

ÖREBRO

Tillverkare av

MERANA-preparaten

Bröd från

APK

bästa man kan få

A.P.Kjellgrens Brödfabrik AB
Örebro

Hushållsskolan MARGARETA

ÖREBRO

Klostergatan 11

Tel. 118 70, 117 50

1:a kl. Matsalar

Festväning och Matvaruaffär

Elever mottagas

BETALD ANNONSPLATS

Rederiaktiebolaget

IRIS

STOCKHOLM

Telegr. "Clasabra"

Tel. 11 71 00, 10 49 45

S/S "Rigel"	6450 d.w.
S/S "Lestris"	4300 "
S/S "Polaris"	3775 "
S/S "Jupiter"	3200 "
S/S "Orion"	3000 "
S/S "Atair"	2990 "

BETALD ANNONSPLATS

Gunnar Larssons Cykelverkstad

S. Kopparslagaregatan 37

Telefon 825

G Ä V L E

Telefon 825

Gammal fackman gör i ordning "hojen"
grundligt och billigt. - Ramreparationer,
Svetsningar, Lackeringar. Nya och be-
gagnade cyklar säljas.

Oljeeldningsaggregat

Svenska och utländska kvalitetsmärken försäljas
och installeras av auktoriserad försäljare.
Begär offert! Korta leveranstider.

Ombud antagas på de platser där vi ej äro representerade

AKTIEBOLAGET TEKNIK VÄSTERÅS

Box 15, Västerås, Tel. 374 20 (växel)